Cumhuriyet

27 OCAK 1985

SİYASET 85

PARASIZ EK 56

"Yepai"
Seyahat Çantaları
Zarif • Hafif • Şık

Bol çeşit, zamanında teslim. Siparişlerinizi bekleriz.

Çin'in ünlü "Pekin (Beijing) Review" dergisinin arka kapağında bir reklam

Çin • Nereden nereye?

8

RAİF DENKTAŞ YAZDI: KIBRIS'IN GELECEĞİ

6

İNCİR ÇEKİRDEĞİ

Ben hâlâ babamın kucağında otururum.

ZEYNEP ÖZAL
Başbakanın kızı

★

Yasalara inandığım ve saygı gösterdiğim için adaletin yerine gelmesini bekliyorum. Yoksa bana komplo hazırlayan hainleri istediğim zaman bir böcek gibi ezerdim. Ama yakınlarım onları affetmeyecek, hak ettiği dersi verecek, onları bir böcek gibi ezecektir.

DÜNDAR KILIÇ
"Baba"

Şu anda KDV'nin şaşkınlığı içindeyiz.

EKREM PAKDEMİRLİ
Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarı

★

88'den önce bir Avrupa Kupası'na katılırsak seçimleri garanti ederiz.

TURGUT ÖZAL
Başbakan

★

Maalesef alternatifimiz yok.

HALİL ŞIVGIN
ANAP Genel Başkan Yardımcısı

★

Adamlarımızı kayırmak zorundayız. Bal tutan parmağını yalar.

MUSTAFA TAŞAR
ANAP Genel Sekreteri

★

Bu yıl işimiz kolay.

KAYA ERDEM
Başbakan Yardımcısı

★

Allah mahçup etmesin.

YILDIRIM AKBULUT
İçişleri Bakanı

★

Şimdiye kadar yumuşak davrandık.

ALİ URAS
Galatasaray Kulübü Başkanı

★

Kahveci muhbirliği iş edinmiş... Bir bankerlik şirketini de vatandaş olarak ihbar etmiş. Adamın işi bu, seviyor. Kötü niyetli olduğunu sanmıyorum.

İSMAİL ÖZDAĞLAR
Eski Devlet Bakanı

★

Otelde televizyon bozuktu. Yanımda da kimse yoktu. Kendimi çok garip hissettim ve ağlamaya başladım. Hiç durmadan sabaha kadar ağladım.

ZERRİN ÖZER
Şarkıcı

Hizmetten doğan epeydir beklediğimiz, şeyini yaptığımız tayinleri yaptık.

TUNCA TOSKAY
TRT Genel Müdürü

★

Şaban artık benim soyadım gibi oldu.

KEMAL SUNAL
Sinema oyuncusu

★

Ben yapım gereği yasaklara karşı çıkarım.

ŞEVKET YILMAZ
Türk-İş Genel Başkanı

★

Siyasetçiler emekli olur, ölür... Ama onların makam arabaları için, çürüğe çıkmak gibi bir ihtimal söz konusu değildir..

MEHMET BARLAS
Milliyet Gazetesi Başyazarı

★

Magna Carta'nın yaratıcısı, demokrasinin doğduğu yer, İngiltere'de bile var. Orada iki katlı otobüsler var ya, onların ilk katı bayanlara ayrılmıştır.

MUSTAFA VURAN
Yenimahalle Belediye Başkanı

★

En büyük zevkim kardan adam yapmak.

İHSAN DOĞRAMACI
YÖK Başkanı

★

Sesimden hiçbir şey kaybetmedim. Bunlar muhalefetin laflarıdır.

MUAZZEZ ABACI
Ses sanatçısı

★

Bundan sonra hedefim ülkeyi ağaçlandırmak.

ADNAN KAHVECİ
Başbakanlık Başdanışmanı

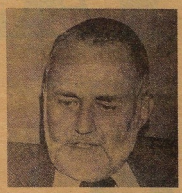

Halka başka çıkış yolu olmadığı izah edilmelidir.

ROLF GEBERTH
OECD Türkiye'ye Yardım Konsorsiyumu Başkanı

★

Yurt dışına çocuklarımı görmek için çıktım.

A. CEVHER ÖZDEN
"Banker Kastelli"

★

Hükümet programında Gökova diye bir proje yoktur.

SUDİ TÜREL
Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanı

★

Bu gibi olaylar karşısında gösterilmesi gereken tepkiyi gösteren bir Genel Başkanımız ve Başbakanımız var.

MEHMET KEÇECİLER
ANAP Genel Başkan Yardımcısı

★

Korkarım söylediklerim gene yanlış anlaşılacak.

ERDAL İNÖNÜ
SODEP Genel Başkanı

★

Evlenince hemen hanzolaştı.

AHU TUĞBA
Sinema oyuncusu

YASAK ÇEKİRDEĞİ

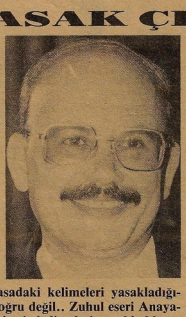

Anayasadaki kelimeleri yasakladığımız doğru değil.. Zuhul eseri Anayasaya girmiş kelimeleri yasakladık.

TUNCA TOSKAY
TRT Genel Müdürü

★

Nazım Hikmet ne de olsa şair... Geleceklere kalmak için kullandığı dile saygı ve titizlik gösteriyor.

AHMET KABAKLI
Tercüman Gazetesi yazarı

Bence bu konuda müracaat edilecek bir Anayasa kuruluşu vardır. Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu'na bir soralım görüşünü kimse ileri sürmüyor.

Doç. Dr. OSMAN SERTKAYA
Öğretim üyesi

★

Tam bir yıldır (belki daha fazladır) ne bir ses, ne bir nefes.. Yeni kurumun başındakiler "uydurmacılığın" tam karşısında bulunan "Gerçek ve Güzel Türkçe'ci, Yaşayan Türkçe'ci" ilim adamlarıdır... İyi, hoş, çok sevindik, çok memnun olduk... Peki ama, netice ne?

MUKBİL ÖZYÖRÜK
Tercüman Gazetesi yazarı

★

TRT'de dil yasaklaması filan yok.

AHMET KABAKLI
Tercüman Gazetesi yazarı

★

Anlayabildiğim kadarıyla "kelime yasağı" değil bu tam tersi; "kelimeyi forse etmekten cayma" kararı...

RAUF TAMER
Tercüman Gazetesi yazarı

haftanın portresi

"Yolsuz"luktan kurtulmanın yolu

Nerelerde dolaştığı, nasıl tanındığı, ne şekilde olduğu, elle tutulup tutulmadığı, kokup kokmadığı, belli bir renginin bulunup bulunmadığı kimse tarafından bilinmiyordu. Ama o, varlığını her devirde ve her an hissettiriyordu. Kimse onu göremiyordu. Adı, öyle herkesin içinde yüksek sesle söylenemezdi. Yanına yaklaşılmazdı. Nasıl yapıldığı bilinmezdi. Dilden dile dolaşırdı sadece, o da alçak sesle ve kulağa yakın olarak. O, tam bir tabuydu. Bazen yakalanırdı. Nasıl yakalandığını, yakalayan dahil yine kimse bilmezdi. Üstelik onu yakalamak için öyle geliştirilmiş özel bir yöntem de yoktu. Ama bazen kimi "makam"lar, bazı başka "makam"ları "ciddi yolsuzluk" iddiasıyla suçlar, böylece yolsuzluk "yakalanmış" olurdu. Böyle durumlarda herkesin dilinde (artık yüksek sesle) yolsuzluk olur, sabah kahvaltıda yolsuzluk konuşulur, öğle yemekte yolsuzluk yenir, akşam hanıma yolsuzluk iyi pişmemiş diye çıkışılırdı. Gazeteler yolsuzlukla çıkar, haberler yolsuzlukla yazılır, yolsuzluk vasıtasıyla bir şehirden diğerine aktarılır, yolsuzluk makineleriyle basılır, ertesi sabah yolsuzluk karşılığı satın alınırlardı. Yolsuzluk haberleri gazetelerden taşar, yollara düşer, bütün kaldırımlar yolsuzlukla dolardı. Ama yaşlı ve tecrübeli kişilerin söylediğine göre böyle şeyler (yani yolsuzluğun ayağa düşmesi) öyle sık sık olmazdı. Ama yolsuzluk çoğunlukla yakalanmazdı. İnsanlar, o yakalanmadığı, yani hiç ortalıkta dolaşmadığı zamanlar mutlu yaşantılarını devam ettirirler, norma kahvaltı yapar, öğle yemeklerinde çorba falan içer, akşamları erkekler hanımlarına "bu fasulye iyi pişmemiş" derlerdi. Gazeteler, ortalıkta hiç yoksuzluk falan olmadığı için normal haberlerle çıkarlardı. Aslında yolsuzluğun ortada olmaması onun kimse tarafından bilinmemesinden kaynaklanmaktaydı.

Yolsuzluk, söylendiğine göre, daha çok para için ve para ile yapılıyordu. Yine söylendiğine göre, yolsuzluk yapan kişilere "yolsuz" denmiyordu; tam tersine yolsuzluk yapan kişi oldukça "yollu" oluyordu. Yolsuzluk yapabilmek için bazı önkoşullar gerekliydi. Bunlardan biri ve belki de en önde geleni bir makama sahip olmaktı. Makam sahibi olmayan sıradan insanlar çok isteseler bile yoksuzluk yapamıyor ve hayatları boyunca "yolsuz" kalıyorlardı. Ama bir makam sahibi oldular mı da "yolsuz"luktan kurtulmanın yolunu buluveriyorlardı.

haftanın fotoromanı

Fotoğraf: RIZA EZER

dünya kulisi

SEÇİM MÜCADELESİ

Slogan kapmaca

Federal Almanya'nın Hessen eyaletinde yakında yapılacak olan yerel seçimler için kampanyaya sosyal demokratlar önde girdi. Frankfurt Anakent Belediye Başkanı Hıristiyan demokrat Walter Wallmann tam, "Frankfurt'u seven Wallmann'a oy verir," yazılı seçim afişlerini baskıya vermişti ki, kentin tüm meydanlarını sosyal demokrat aday Volker Hauff'un afişleri kapladı. Hem de "Frankfurt'u seven Volker Hauff'a oy verir" sloganıyla. Sosyal demokratlar, ezeli rakiplerinin sloganını öğrenmiş ve derhal kendileri kullanmıştı. Bunun bir tesadüf olmadığını, rakiplerin eziyet için bu sloganı kullandıklarını, sosyal demokratlar afişin altına şu notu koyarak belli etti: "Hıristiyan demokratlardan her zaman bir adım öndeyiz!"

SAKAL TRAŞI

Castro'ya göre zaman kaybı

*İngiliz İşçi Partisi Başkanı **Neil Kinnock,** Nikaragua'ya yaptığı ziyaret sırasında Küba önderi **Fidel Castro**'nun sakal hikâyesini de kaynağından öğrenmiş oldu. Castro sakal uzatmaya gerilla olduğu dönemde başladığını söyleyerek, bunun o zamanlar jilet sıkıntısından kaynaklandığını anlattı. Castro daha sonra yaptığı hesaplar sonunda, traş olmak için günde 15 dakikanın gerektiği, bununsa yılda 90 saat anlamına geldiği sonucuna vardığını söyledi. Kinnock bu zaman tasarrufu analizinden pek etkilenmişe benzemiyordu. Ama yeni önerileri vardı: "Eğer yıkanmaya son verirseniz bir ay daha kazanabilirsiniz, biraz asosyal bir davranış olsa bile."*

ABD

Suçlu bakanın tablosu

*ABD'nin eski Adalet Bakanlarından olan ve Watergate skandalı nedeniyle 19 ay boyunca hapiste kalan **John Mitchell,** geçmişte görev yaptığı bakanlıkta tekrar bir yer edindi. Ama sadece yağlıboya bir tablo olarak. Birisinin geçtiğimiz günlerde bakanlık galerisinde bütün Adalet Bakanlarının tablolarının olmasına karşın, Mitchell'inkinin eksik olduğunu fark etmesi üzerine, bir tablo siparişinde bulunuldu. Açılışını Mitchell'in kızının yaptığı tablo, sonunda birinci katın koridorunda ve polisiye suçlar bölümündeki yerini aldı.*

FEDERAL ALMANYA

Yeşil, arabasından oldu

*Federal Almanya Parlamentosundaki Hıristiyan Demokratların hazırcevap milletvekillerinden **Lieselotte Berger** bir Yeşil milletvekilinin araba kullanmaktan vazgeçmesine neden oldu. Marburglu Yeşil milletvekillerinden **Hubert Kleinert**'in (fotoğrafta) bütçe komisyonunda defalarca koalisyonun çevre koruması konusunda yeterince çalışmadığından yakınması üzerine Berger, Kleinert'in arabasını gündeme getirdi. Kleinert'in arabası fazla benzin yakan kocaman ve eski bir Mercedes'ti. Meslektaşının onu kendi kazdığı kuyuya düşürmesinden sonra artık Yeşil milletvekili kendisi için daha zahmetli olsa bile trenle yolculuk etmeyi tercih ediyor.*

BU HAFTA SİYASET 85

Sovyetler'in "yeni bir dünya umudu"nu temsil etme konumundan uzaklaştığı, "cazibesini" yitirdiği yıllarda bütün dünyanın gözleri Çin'e çevrilmişti. Yüz milyonlarca insanın yaşadığı bu dev ülkede gerçekleşen toplumsal dönüşüm o sırada, "Sosyalizm, iktidara gelince taşlaşıyor mu?" sorusunu olumsuzlayabilecek gibi görünüyordu. Yüz milyonları harekete geçirmeye cüret edebilen bir ataklığın yepyeni kültler yaratarak sönüşüyle birlikte, Çin'in dünya sahnesinde yeni bir rol üstlendiği görüldü. Çin, Üçüncü Dünya'yı ayaklandırmaya çalışan bir radikalliğin odağı değildi artık: Azgelişmiş dünyadaki dostlarını dağlarda, ormanlarda, kırlarda değil, kentlerde, üstelik başkentlerde başkanlık saraylarında aramaya başlamıştı. Görünüşte askeri, ama aslında politik bir taarruza kalkmış, "Büyük güçlerle oyun oynanmayacağını" Vietnam'a ve cümle âleme gösteriyordu. ABD ile ilişkisi giderek gelişen bir büyük devletin olgun yöneticileri olarak Çinli liderler, bir dönem başlıca uğraş nesneleri olan Sovyetler'e karşı tutumlarını da "makul" sınırlar içine çektiler.

Başında kovboy şapkasıyla ABD'yi turlayan Deng Siyaoping'le simgelenen değişim süreci Çin'e neler getirdi? Ya da Çin'i nereye getirdi, getiriyor? Batı âleminde, "kapitalist" oluyor. Asya'nın en köklü kültür gelenek ve tarih servetine sahip dev bir ülkesi, her şeye rağmen bütün adımlarını "Marksizm-Leninizm ve Mao Zedung Düşüncesi"ne bir yerinden uydurarak atan yöneticilerin "pragmatik"liği sayesinde, giderek Batıya mı benzeyecek? İmkânsız. O zaman "modernleşe modernleşe" nereye varacak? Çin'in yöneticileri de, Batılıların "modernleşme" ile "Batılı, kapitalist olma" arasında kurduğu özdeşliği tartışmıyor, aksine, benimsediği pek çok yeniliği "kapitalizmin iyi taraflarını alma" diye sunabiliyor. Modernleşme ve yenilik kapitalizm patentli mi? Siyaset-85, orta sayfalarında, Çin'i tartışmak isteyenlere derli toplu bir gözlemin sonuçlarını sunuyor. Batı gözlüğünden süzülmüş olsa da canlı bir tasvir...

Çin'in konu olarak sahip bulunduğu çekiciliğin bu sayıdaki rakibi, "bize yakın"lığından ötürü Kıbrıs. Başarısızlıkla sonuçlanan Kıbrıs Zirvesi'nin, tarafların karşılıklı adımlarıyla, perde gerisiyle, "ne olabilir"iyle günlük gazetelerde büyük yer kaplayışını göz önüne alarak, bu konuda bir derleme yapmadık. Bunun yerine, Kıbrıs'tan değişik bir sesi aktarmak istedik ve Sosyal Demokrat Parti Genel Sekreteri Raif Denktaş'ın yazdığı bir yazıyı 6. sayfamıza aldık. Raif Denktaş yazısında, Kıbrıs sorununun **taraflarının sorunu yaşayışı** üzerinde duruyor. Kıbrıs Rumlarıyla Yunanistan'ın özdeşlenmesini hem gerçeklik bakımından hem de politik açıdan yanlış bulan Raif Denktaş, bu yaklaşımla "ikna" ve "barışa yönetme" politikalarına ağırlık verilirse, adada çözümün ufukta gözükebileceği görüşünde.

Siyaset-85'in dış kaynaklı yazılarla fazlaca yüklü bu sayısında Brezilya'yı da konu ettik. Latin Amerika'nın dev ülkesi, geçen günlerde bir sivil başkana kavuştu. Ama genel kanı, eğer halk başkanını doğrudan seçebilseydi, Neves gibi "uzlaşmacı" bir kişinin değil, daha radikal bir politika adamının bu koltuğa oturabileceği.

ÜMİT KIVANÇ

Gazeteci-öğretmen Türk göçmeni, Bulgaristan'ı anlattı

"Jivkov gelene kadar iyiydi"

Mehmet Çavuş, 50 yaşında. 1968'de yapılan göç anlaşmasıyla ilgili belgeler eline geçmeyince 2.5 yıl önce Türkiye'ye iltica etti. Sofya Üniversitesi'nin Türkoloji Enstitüsünü bitirdi. Daha sonra felsefe bölümünde okudu. Öğrenciliği sırasında ve daha sonraki yıllarda Sofya radyosu Türkçe yayınlar servisinde çevirmen ve spiker olarak çalıştı. Türkçe çıkan "Yeni Işık" gazetesinde, Eskicuma'da "Bayrak" gazetelerinde çalıştı. Bir ara edebiyat öğretmenliği yaptı. Şimdilerde yeni kurulmakta olan Balkan Türkleri Dayanışma ve Kültür Derneği kurucu heyetinde yer alıyor. Geçen ekim ayında çıkan "Bulgaristan'da Soykırım" adlı bir kitabı var. Yine Bulgaristan'la ilgili bir başka kitap üzerinde çalışıyor.

Mehmet Çavuş'la Bulgaristan'daki Türklerin yaşamı üzerine aydınlatıcı bir konuşmayı İstanbul'da yaptık.

●

— Türkiye'ye neden iltica ettiniz?

ÇAVUŞ — Doğduğum, büyüdüğüm Bulgaristan'da adaleti savunduğum için rejim beni kabul etmedi. Bulgaristan'da kalsaydım, diğer yüksek öğrenim yapmış arkadaşların gibi, herhangi bir kooperatif tarlasında veya inşaatlarda çalışmak zorunda kalacaktım. Çünkü 1958-59 yıllarında Türk okulları kapatılınca Türk aydınları, öğretmenler sokağa atıldılar.

— Son günlerde olaylar neden patlama noktasına geldi?

ÇAVUŞ — Bu kadar Türk'ün bulunduğu bir ülkede, iki ülke arasındaki rejim farklılığından dolayı bu ülkeden göç edenlerle geride kalanları düşünün. Böyle bir çıkış noktasından başlayarak gelirsek, ilk önce okullar, camiler kapatıldı. Türkçe konuşmaların yasaklanması bunları izledi.

— Daha gerilere gidersek?

ÇAVUŞ — Türkler, Osmanlılar döneminde Bulgaristan topraklarına bir kültür, bir medeniyet götürmüşlerdir. Bu kültür, varlığı, Bulgarları rahatsız etmiştir. Türk-Rus savaşından (93 harbi) sonra Bulgarlar bunu fırsat bilmişlerdir. Bu savaş yıllarında Bulgaristan'da yaklaşık 4 bin Türk okulu olduğu bilinir. 1912 Balkan Savaşı, 1934 Bulgar askeri devriminden sonra bu okulların büyük bir bölümü kapatılmıştır. Buna rağmen Türk okullarının sayısı 800'de kalmıştır. 1944'te Bulgaristan sosyalist bir ülke oldu. İlk dönemlerde Türklerle birlikte diğer azınlıklara bol vaadlerde bulunuldu. Türk okullarının sayısı yeniden 2 bin 116'yı buldu (ilk-orta-lise). Üniversitede Türkolojiden başka Türkçe, matematik ve tarih bölümleri açıldı. Azerbeycan'dan profesörler getirildi. 1957-58'lere kadar bu okulların varlığı sürdürüldü. Şimdiki Devlet Başkanı Jivkov, 1956 yılında iktidar oldu. O döneme kadar sosyalizmin yaptıkları Jivkov'la birlikte tahribata uğratıldı. İlk önce Türk okulları kapatıldı. Bundan sonra Osmanlı eserleri, yani camiler, imarethaneler, mescitler, türbeler... Hemen hemen hiçbir iz bırakılmadı. Yalnız okullar değil, üniversite ve enstitülerin Türkçe bölümleri de kapatıldı. Yıl 1958-59'lardır. 1969'lara kadar bu uygulama yumuşak yürümüştür. 1969'da Bulgaristan Komünist Partisi Politbürosunun gizli bir bülteni yayımlandı. Bulgaristan'da oturan azınlıkların birleşmesi, bir ulus haline getirilmesini amaçlayan bu "Priobştavane" (birleşmek, iltihak etmek, kaynaşmak) kararlarının asıl amacı Türklerin Bulgarlaştırılmasıdır. 1970 yılında bu kez hükümetin "milliyet ve din değiştirme" gizli kararı yayımlanmıştır.

— Bu arada Demirel iktidarının imzaladığı bir göç anlaşması var. 1968'lerde değil mi?

ÇAVUŞ — Evet, göç anlaşması 1968'de imzalandı. Demirel'le Jivkov arasında. Aslında asıl göç Balkan savaşında başlamıştır. 1936'lardaki göç anlaşmasıyla 120 bin Bulgaristan Türk'ü anavatana göç etmiştir. 1939'lara kadar sürmüştür. 1940'larda Bulgaristan'ın Dobурca bölümü Romanya'ya iade edilince bu bölgede yaşayan 160 bin Türk'e Türkiye'ye göç etme olanağı doğmuştur.

— O zaman göçü zorlayan nedenler, yine bölünmüş aileler miydi?

ÇAVUŞ — Sosyalizm büyük vaadlerle gelmişti. 1956'ya kadar, yani Jivkov'a kadar iyi yürüdü. Dediğim gibi okullar kapatıldı, ardından camiler ortadan kaldırıldı. Türkçe okunması yasaklandı. Sünnet yasaklandı. Düğünler, bayramlar, Türk gelenekleri ortadan kaldırılmak istendi. Bu durum Bulgaristan Türklerini tabii sarstı. Rejime karşı bir memnuniyetsizlik doğdu.

Diğer taraftan Bulgaristan'da Türk ve Müslüman oranında bir artış meydana geliyordu. Bu artış Bulgar iktidarını rahatsız ediyordu. Bulgar toplumunun sayısı ise azalıyordu. Bulgarların yüzde 75'i, hâlâ iki çocuğu tercih etmez. O yıllarda Bulgar nüfusu artsın diye çeşitli teşvikler getirildi. Türklerde çok çocukluluk hep sürüyordu. Ancak, üç çocuktan fazla çocuğu olanlara tanınan maddi yardımların 1975'ten itibaren kesilmeye başlandığı dikkati çekti. Çünkü, 40-50 yıl sonra azınlık toplumu, çoğunluğu oluşturacaktı.

— Bulgaristan'da hangi ırklar bulunuyor?

ÇAVUŞ — Bulgaristan'ın 8,9 milyon nüfusundan, çeşitli belgelere dayanarak iddia ediyorum 4 milyon Türk vardır. Bulgaristan Türklerinden başka Pomak Türkleri vardır. Hind yörük soylu Türk Müslümanlar vardır, Müslüman Türkler, Oğuz Türklerinin torunları Gagavuzlar vardır. Sırp, Yahudi, Ermeni, Alevi, Tatar Türkleri vardır. Sonra Müslüman Arnavutlar vs. aşağı yukarı 20 dolayında azınlık vardır Bulgaristan'da. Yani Müslümanların sayısı, Bulgarlardan ancak 600 bin kadar azdır.

— Son göç anlaşmasına gelelim.

ÇAVUŞ — 1950-51'deki serbest göçtü. 1968 göç anlaşması, biraz da parçalanmış aileleri birleştirmeyi amaçlıyordu. Baştan çok zorluklar oldu. Anlaşma Bulgaristan'da yeterince tanıtılmadı ve anlaşılmadı. Türkiye'den noterden taahhütname gönderme çekingenliği -mala, mülke ortak olma endişesi- Bulgaristan'da gerekli belge düzenleme zorluğu, ilk iki yılda 60 bin dolayında Türk'ün anavatana göç etmesine yol açtı. 10 yıllık süresi olduğundan arada durakladı. 1977-78'lerde sağlanan kolaylıklarla yeniden hızlandı. Göç edenler çok mağdur olmuştur. Malını ucuz satmış, satamamış bırakmıştır. Meslek sahibi olanlar, mesleki makinelerini getirememiştir. Evini bir motosiklet, piyano karşılığı vermiştir. En önemlisi, 1968 anlaşmasının içerdiği sosyal haklara kavuşma olanağını Bulgaristan vermemiştir. Yani göç anlaşmasının 12. maddesine göre, Bulgaristan'da çalışan yıllara karşılık olarak Türklere emeklilik ve sosyal sigorta hakları ödenecekti. Tazminatın tediye şekli taraflar arasında bilahere kararlaştırılacaktı. Ne acıdır, anlaşma üzerinden 16 yıl geçiyor. Bulgaristan halen bu maddeyi uygulamıyor.

— Bulgar sosyalizmi Türklere ne verdi?

— Türklere hiçbir şey vermedi. Azınlıkları eritti. Bulgaristan'da sağlık, öğretim parasızdır. Ama bir Türk, bir Bulgarın maaşının yarısını ancak alabilir. Daha kötü ve ağır işlerde çalıştırılır.

— Son olaylar neden patladı? Baskı vardı ama neden bu günlere gelindi?

— Bu son olaylar 1982-83 ve 84'de uygulanan siyasetin sonucu değil. 1956-57 ve 58'lerden sonra uygulanan siyasetin sonucu. Bunu belirlemek çok önemli. Şu anda safi Türk nüfusu 2 milyon 164 bindir. Yalnız Güney Bulgaristan'da toplam Türk sayısı 860 bin dolayındadır. Bulgaristan'ı korkutan Türk nüfusudur. Yarın, azınlık durumundan çoğunluk durumuna girip de bir şeyler isterler mi? Korku budur. Bu nedenle, kütükleri tümden Bulgar isimleriyle değiştirmeye girişmişlerdir. Mezar taşlarını bile ortadan kaldırmışlardır. Türkiye'ye göçenler, 50-60 yıl önce ölenlere bile Bulgarca ad verilmektedir.

Vesikalık

HAZIRLAYAN *SÜLEYMAN BULUT*

Brecht'in eşeği

Savaş istiyoruz/ En önce vuruldu/ Bunu yazan! diyen Brecht, pek yabancımız değil. 1898-1956 yılları arasında yaşayan Brecht oyunları, epik tiyatro anlayışı, sosyalist gerçekçiliğe yöneltiği eleştiriler ve Lukacs'la giriştiği "gerçekçilik" tartışmalarıyla ünlüdür.

Epik tiyatroda özellikle "Özdeşleşmeye" karşı çıkan, "Özdeşleşmeyi burjuva yerine proletarya ile de yapsak sonuç değişmez; çünkü özdeşleşme tekniğinin kendisi, doğruluğu açısından kuşku götürür bir niteliktedir" diyen Brecht'in kendisi kadar ünlü olmayan bir de eşeği vardı. Gerçi bu eşek, onun çalışma masasında duran bir eşek maketiydi, ama boynunda asılı duran levhada diyordu ki:

— Gerçek somuttur... Bunu ben bile anladım!

L'art pour l'art

Victor Cousin, 1792-1867 yılları arasında yaşamış Fransız filozofudur. Fransa'da, felsefe tarihi çalışmalarının ilk başlatanlardan biri olan Cousin, işe Condillac'la başladı. Daha sonra Kant, Schelling ve Hegel üzerinde durdu. Fransa'da Hegel'den ilk söz eden kişi olarak da tanınır.

Yaşadığı çağda, yeni gelişmeye başlayan kapitalizm, nasıl ürünü onu üretenden soyutlamaya başlamışsa, sanat yapıtını da sanatçıdan soyutlamaya başlamıştı. Artık sanat yapıtları, sanatçıya gerek kalmadan tekniğin gücüyle çoğaltılabiliyor, bir eşya, bir mal olarak piyasaya sunulabiliyordu. Victor Cousin, sanat ve sanatçı adına bu uzaklaşmaya karşı çıkarak dedi ki:

— Sanat, sanat içindir!

1984, en fazla Türk işçisinin Federal Almanya'dan ülkesine döndüğü yıl oldu

ERGUN GÜLEN

Türkiye'ye dönenler mi, yoksa Federal Almanya'da kalanlar mı pişman? Ya da Türkiye'ye dönenler mi, yoksa Federal Almanya hükümeti mi kârlı? Almanya'da çalışan Türk işçileriyle ilgilenen kişi ve kuruluşlar son günlerde hep bu soruları tartışıyor, konuşuyor. Çünkü 1984, daha önceki yıllara oranla daha çok Türk işçisinin ülkesine döndüğü dönem oldu.

Federal Almanya'da 1970'li yıllarda başlayan ve yıllar geçtikçe büyüyen işsizlik sorununa çözüm yıllarca arandı. Köşe başındaki birahanenin barında çalışan Hans, soruna daha başlangıcında pratik bir çözüm bulmuştu. Diyordu ki Hans: **"Ne kadar işsiz varsa, o kadar yabancıyı ülkesine gönderelim."**

Ama Sosyal Hukuk Devleti ilkesini anayasasıyla benimsemiş ve bu ilkeden kıl payı da olsa sapmayan, ya da sapmamaya özen gösteren bir ülkenin yöneticileri, politikacıları, barmen Hans'ın önerisini benimseyemezdi. Öyle de oldu. Federal hükümet, 1 Ekim 1983'le 30 Eylül 1984 tarihleri arasında geçerli kalmak üzere, bir yasa hazırladı. Türkçeye **"Geri Dönüşü Teşvik Yasası"** diye çevirebileceğimiz yasa, adından da anlaşılacağı gibi, yabancıların ülkelerine dönmelerini özendiriyordu. Yasayı hazırlayanlarsa, amacın, ülkelerine dönmek isteyen yabancılara yardım etmek ve bu yolla işsiz sayısını azaltmak olduğunu söylüyorlardı.

Yukarıda belirttiğimiz tarihler arasında yürürlükte kalan yasa, özetle iki bölümden oluşuyordu.

• 1 Ekim 1983 tarihi ile, 30 Haziran 1984 tarihi arasında işyerlerinin tümü ya da önemli bir bölümü kapandığı için işsiz kalan yabancılarla, yine bu tarihler arasında en az altı ay kısa mesai kapsamına giren yabancılar, 30 Eylül 1984 tarihine dek Almanya'dan ayrılıp ülkelerine dönerlerse ve bunun için 30 Haziran 1984 tarihine dek başvurularsa, 10 bin 500 mark dönüş primi alırlar. Ayrıca kendisiyle birlikte dönecek 16 yaşından küçük her çocuk için, 1500 mark fazla ödenir. Bunlar ayrıca, Alman emeklilik sigortasına yatırılan ödentilerinin kendi paylarına düşen bölümünü de, dilerlerse, en kısa zamanda geri alabilirler.

• Yasadan önce işsiz olanlar ve yasanın yürürlüğe girmesinden sonra işsiz kalanlarla, kendiliklerinden işyerlerinden çıkıp, 30 Eylül 1984 tarihinden önce Almanya'dan ayrılmak üzere, 30 Haziran 1984 tarihine dek başvuruda bulunanlar, Alman emeklilik sigortası yatırılan ödeneklerinin kendi paylarına düşen bölümünü, dilerlerse en kısa zamanda alabilirler. Yasanın gerek birinci bölümünden, gerekse ikinci bölümünden yararlanarak emeklilik sigortası ödentilerini alanların, Alman emeklilik sigortasından ileride bir hak istemeleri söz konusu olamaz.. Aslında bu olasılık, yasadan önce de vardı, yasadan sonra da var. Ancak emeklilik sigortası ödentilerini beklemeden geri alabilmek için 19 Ekim 1972 tarihine dek en az beş yıl Almanya'da çalışmış olmak gerekiyor. Bu koşulu yerine getirmeyenler iki yıl bekledikten sonra ödentilerini geri almaya hak kazanırlar.

Söz konusu yasanın, hazırlanıp yürürlüğe girmesi yıllarca sürdü. Hazırlıklardan haberi olanlar, yasanın çıkmasını bekleyip, ondan yararlanmayı değerlidir ve bu yüzden normal olarak ülkelerine dönen yabancı sayısı, son yıllarda giderek azaldı. 1980/81 döneminde 29 bin 691, 1981/82 döneminde 17 bin 744 ve 1982/83 döneminde yalnız 8 bin 355 yabancı ülkesine döndü. Normal yollardan geri dönenlerin sayısı azalınca, yasanın hazırlıkları hızlandırıldı. En sonunda yasa, 10 Kasım 1983'te Federal Parlamento'da onaylandı.

DÖNÜŞ — Ne alıp neleri feda ederek?.. (Fotoğraf: GÜNAY ULUTUNÇOK)

Hans'ın eksikleri var

Yasayı hazırlayan Hıristiyan Demokrat Birlik ve Hür Demokrat Koalisyon hükümeti, 20 bin yabancının, yasanın birinci bölümünden, 50 bin yabancının da ikinci bölümünden yararlanmak isteyeceği varsayımından kalkıyordu. Ve hatta buna göre de hesaplar yapmaya başlamıştı, işin parasal yükü ne olur diye. İşte bu parasal yük kavramı ve hesapları yanlıştı, yanıltıcıydı. Ama hükümet bilerek ya da bilmeyerek bu işin parasal yükü üzerine açıklamalar yaptı. Aynı yanlışlığı yine bilerek ya da bilmeyerek en sağından en soluna dek basın, radyo televizyon da yaptı. Hâlâ da yapıyor.

Geçen gün Almanya'nın yerel gazetelerinden birinde çalışan bir arkadaşla konuşuyordu. Konu yasaya ve yasadan yararlanarak Türkiye'ye dönen Türklerin ne kazandıklarına gelince o da politikacıların, basının yanlışlığını yineledi. Peki, bu işten Federal Hükümet ne kazandı diye sorduğumda yanıt vermede bocaladı. Federal Hükümetin kazandıklarını da ben saydım. Arkadaş şaşkınlığını gizleyemedi. Birahanenin barında çalışan Hans, **"Bu yabancılar da iyiden iyiye çok olmaya başladılar. Yıllarca burada çalışıp geçimlerini sağladıkları yetmiyormuş gibi, bir de, hükümetten dönüş yardımı aldılar. Önceki gün televizyonda izledim, dün de gazetede okudum, ülkelerine dönen yabancılar 1.5 milyar mark da emeklilik sigortamızdan alacaklarmış, emeklilik sigortamızın zaten bozuk olan parasal durumu, yabancılar yüzünden daha da bozulacak"** diyordu. Dediklerinin bir bölümü doğruydu, ama eksikleri vardı Hans'ın..

Yabancıların bağışladığı para

Evet, yasadan yararlanıp, ülkesine dönen 140 bine yakın yabancı (130 bini Türk), emeklilik sigortası ödentilerini geri almak için başvurdu. Bunlar toplam 1.5 milyar mark dolayında para alacaklar sigortadan, emeklilik haklarını yitirerek. 140 yabancı işçiden 15-16 bini yasanın birinci bölümünden yararlandı ve 10 bin 500 mark prim aldı. Bu da Federal Çalışma Bakanlığı'na, 170 milyon mark dolayında parasal yük getiriyor. Madalyonun bir yüzü böyle.

Yabancıların Federal Almanya'ya bağışladıklarını yansıtan ikinci yüzüne bakalım şimdi de: 140 bin dolayında yabancı, emeklilik ödentilerinin kendi paylarına düşen bölümünü geri alıyor ama, ayrıı orandaki, yani 1.5 milyar markık işverenin ödediği bölümü sigorta kurumuna armağan ediyor. Ülkesine dönen 140 bin yabancı Almanya'da kalsaydı, 1983 ve 1984 yıllarında, işsizlik parası, işsizlik yardımı ve sosyal yardım alacaktı. Ülkelerine dönmekle bu hakkı yitiren yabancılar, Federal Almanya'ya 80 milyon mark bağışladılar. Yine ülkelerine dönen bu yabancılar 1983 yılından 1987 yılına dek çocuk parası alacaklardı. Bu hakkın yitirilmesi, Federal Almanya'ya 240 milyon mark kazandırdı. Hele bu işçiler emeklilik ödentilerini geri almayıp, emeklilik yaşına dek bekleseler di, 2000 yılına doğru emekli maaşı almaya hak kazanacaklardı. Federal Almanya'nın buradan kazancı ise, henüz hesaplanamıyor. Bazıları bunu 4.5-5 milyar mark dolayında tahmin ediyor.

Hep geri dönen yabancıların aldıkları göze batıyor ya da batırılıyor. Onların Federal Almanya'ya bağışladıkları üzerine hiçbir şey söylenmiyor.

Ama yasadan amaç, ülkesine dönmek isteyen yabancılara yardımcı olmaktı. Bunu yaparken de işsiz sayısının artışını frenlemekti, hatta Almanya'daki yabancı sayısını azaltmaktı. Bu amaçlara fazlasıyla ulaşıldı.. Almanya'daki Türkler arasında işsizlik oranı % 16.7'den % 14.4'e düştü. Yabancılar arasındaki işsizlik oranı % 13.7'den % 12.7'ye düştü. Almanya'daki yabancıların sayısı 140 bin kadar azaldı.

İyi ama niçin bu kadar çok yabancı, haklarını yitirme pahasına da Almanya'dan ülkesine dönüyor? Bu sorunun yanıtı şöyle özetlenebilir: Almanya'da işsizlik sorunu çözümlenemedi. Tüm çalışanlar bir gün işsiz kalacağından sürekli korkuyor. Almanya'daki yabancı çocuklar ve gençler okullarda yeterince başarılı olamıyor. Almanya'da yabancı düşmanlığı hâlâ sürüyor. İşte bu yüzden 140 bin dolayında yabancı, denizde yüzen ceviz kabuğunu sandal sanıp bir çırpıda kendini içine attı.

Buraya dek sözünü ettiğimiz yasanın etkileri tepkileri, yararları zararları, geçenlerde Federal Parlamento'da da tartışıldı.

Dönen işçiler mi kârlı çıktı, Alman hükümeti mi?

RAİF DENKTAŞ yazdı

Kıbrıs Sosyal Demokrat Parti Genel Sekreteri, KKTC Başkanı Rauf Denktaş'ın oğlu.

Kıbrıs'ın geleceği ve federasyonu hazmetmek

Kıbrıs'ın toprak bütünlüğüyle bağımsızlığını ve Kıbrıs Türk halkının varlığıyla temel hak ve özgürlüklerini korumayı amaçlayan 1974 Barış Harekâtı'ndan iki ay önce doğan oğlum, bugün 10 yaşında... Kıbrıs'ta yetişen yeni kuşak, kendini bambaşka bir Kıbrıs'ın geleceğine büyüyerek bulacak... 1960 Kıbrıs Cumhuriyeti kurulduğunda, kendim, on yaşındaydım. Üç yıl içinde, Türk ve Rum, yetişkinlerimizin hazımsızlığı nedeniyle bozulan Kıbrıs Cumhuriyet'i düzeni, benim kuşağımı geleceği belirsiz bir kavganın içine atarak, enkaz haline gelmişti. Rum tarafı, o enkazı "Kıbrıs Cumhuriyeti" diye yirmi yıl dünyaya yutturabildi. Ta ki, Kuzey Kıbrıs Türk cumhuriyeti, 15 Kasım 1983'te, ilan edildi. İki taraf da birer Cumhuriyet sahibi olma iddiası düzeyinde, fiilen eşit statüye gelince, bu eşit statüden hareketle Kıbrıs'ı bir federal çatı altında birleştirmek seçeneği belirdi. Şimdi bize düşen görev, her ne kadar dışarıda pişirilmekte olan bir aş ise de, geçmişten ders alarak, yeni düzeni hazmedebilmek. Onu tekrar bir enkaz haline getirmemeye, adeta, karşılıklı andıçmek. Bu erdemli, çağdaş, kendi haklarına kıskançca sahip, hoşgörülü ve sabırlı, ortağının haklarına da saygılı olmayı bir siyasal kültür haline getirmeye bağlı ve karşılıklı olmalı. Zaman bulur ve bunu başarabilirsek, çocuklarımız bambaşka bir Kıbrıs'ta yaşayacak: Bağnazlıktan ve sövenizmden arınmış, uygar.

Bunları ümit edebilmeyi 1974 Barış Harekât'ına ve Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri'ne borçluyuz. Umudu gerçek yapmak için de, uzunca bir süre, Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri'nin adada istikrar sağlayıcı mevcudiyetine muhtacız. Maalesef, geçmişin kanlı karanlığına yuvarlanabileceği olasılığı, zaten, Kıbrıs Türk halkının herhangi bir anlaşmaya karşı topyekun ayağa kalkıracaktır. Dost düşman, bilmiş ola...

Rum halkının aynı idrak içinde olmasını beklemek safdillik... Yarınlar için umutlarımız bir olsa da, düne ve bugüne aynı gözle bakamıyoruz. İşte sorun burada.

Kıbrıs Rum halkı ve Yunanistan

Osmanlı, adayı fethettikten sonra, Rum Ortodoks Kilisesi'ne yüksek ve siyasal bir statü kazandırmıştı. Kilise'nin başı, başpiskopos, **"milli lider"** (Ethnarch) yapılmış, zamanla, vergi toplama sorumluluğu da ona verilerek, adada örgütlü bir fiili güç yaratılmıştı. İngilizler yönetimi devralınca, başpiskoposun **"milli lider"** statüsünü tanımak istemediler ve laik tutumlarını dayattılar. İngiliz'in Osmanlı'ya ödemek mükellefiyetinde olduğu meblağ da, yerli halka dayatılınca, Türkler Anadolu'ya göç etti, Rumlar ise çok ağır bir vergi ödemek zorunda kaldılar. Yüzyılımızın başında adayı ziyaret eden **Winston Churchill,** izlenimini Avam Kamarası'na anlatırken, uygulamayı kabul edilemez bir uygulama olarak niteliyor ve bu haksızlıktan vazgeçilmesini istiyordu. Ne var ki, uygulama sürdürüldü. Kilise, halkın tepkisini kullanarak, kendini ideâliyle halkın mali sorununu bütünleştirdi ve İngiliz valisinin konağının yakıldığı 1931 isyanını **"Enosis"** bayrağı altında, düzenledi. Kilisenin Yunan bağımsızlığından beri, bir varlık sebebi gibi sürdürdüğü Enosis idealinin Rum halkına etki yapan ilk popülarizyonu bu isyan oldu. Artık Enosis yalnız bir ideal değil, ağır vergilerden de kurtuluş yoluydu. Kilisenin örgütlediği Enosis mücadelesi 1951 plebisiti sonrasında Yunanistan tarafından Birleşmiş Milletler'e bir **"kendi kaderini tayin"** meselesi olarak götürüldü. O gün, bu gündür, Rum Ortodoks Kilisesi ile Yunanistan'ın müştereken yürüttüğü bir Enosis davası karşısındayız.

1955'te EOKA'yı kuran Yunanistan'dı. EOKA, Türkten çok, Enosis istemeyen Rum vurmuştur. Bir terör örgütü olarak Rum halkını Enosis mücadelesine gütmüş, her bakımdan kilisenin maddi ve manevi desteğini görmüştür. Rum halkı da, bu etkiler altında, gerçekleşebileceğine inandığı sürece ve oranda, Enosisçi olmuştur. Kıbrıs Türklerinin bunlara karşı direnişinin şiddetini ve Türkiye'nin stratejik duyarlılığının derecesini önceden ölçemeyen Enosis yolcuları, başlarını kaya kayarak çarpar, 1959 Londra ve Zürih anlaşmalarıyla, Enosis'e değil, bağımsızlığı Türkiye, Yunanistan ve İngiltere tarafından garanti edilmiş, Kıbrıs Cumhuriyeti'ne ulaşmışlardır. Bunu bir basamak sayan ve Cumhuriyet anayasasını hazmedemeyen Rum liderliği 21 Aralık 1963 saldırısı ile Türk halkını ortadan kaldırmak, Enosis'i tıkayan engeli bertına girme zorunda kaldıkça ve bir savaş olasılığı karşısında bulunduğunu anladıkça, eğer yeterli barış kapısı açabilirsek, bunu yeğleyeceğini vurgulayalım.

Tutarlı ve içten bir yaklaşımla Rum halkına gerçek niyetimizi anlatabildiğimiz oranda açmazdan çıkmalarına yardımcı oluruz kanısındayım.

Gerçek niyetimizi Rum halkına anlatabilmek için, önce biz bilmeliyiz. Bu da bir algılama meselesidir. Türkiye, Kıbrıs'ın yarısını fethetmiş, diğer yarısını da yutmaya fırsat kollayan bir dev gibi gösterilmektedir. Bu, Yunan propagandasıdır; ancak Kıbrıs'ı aynı şekilde algılayan kesimler de vardır. Eski aşırı sağcı liderlerin sorumlu pozisyonlardan verdikleri demeçler, de facto durumun kötü niyetten değil insiyatifsizlikten sürmüş olması gibi nedenler buna etkendir. Üstelik, gerek Kıbrıs'ta, gerekse Türkiye'de bunun böyle olduğunu sananlar da vardır.

Halbuki, objektif olarak bakıldığında, Türkiye için, Kıbrıs Türk halkının varlığının tehditten korunması yanında, önemli olan Kıbrıs adasının düşman bir kuvvet eline geçmemesidir. Düşman bir kuvvet altına girmeyeceği emniyete alınmış bir Kıbrıs'ta herhangi bir çözüm Türkiye için kabul edilebilir. Somut olarak bunun **"federasyon"** formülüne 1964'ten beri ve özellikle 1974'ten beri bağlandığını görüyoruz. Türkiye, bunda tutarlı olmuştur. Bu da benim algılamam.

Kıbrıs Türkleri için, Türkiye'nin varlığı, güçlülüğü ve güvencesi her şeydir. Çünkü bunlar olmaksızın, Kıbrıs Türkü varolamayacağı endişesinde gelmiştir. Bu endişe bugün için olduğu gibi, yarın için de geçerlidir.

Türkiye'de merkeziyetçilik bürokrasinin başlıca özelliklerinden biridir. Bu bürokratik özellik, bir değer yargısı olarak toplumun muhtelif kesimlerine yayılmıştır. Nihayet, bu bir davranış biçimidir. Kıbrıs'la ilgili tüm işlemlerde rengini bastıran bu davranış biçimi her şeyi merkezden belirleme dürtüsü, Kıbrıs Türkünün iradesini yerkin ve sorumlu biçimde kullanma edinimi kazanmasına engel olmuştur. Bu bir sorundur.

Her küçük yöre ahalisinin olduğu gibi, Kıbrıs Türklerinin de kendine özgü bir hayat anlayışı vardır. Yine her küçük yöre ahalisinin hemşehrilerinden gayrılarına ilk bakışı kuşkuludur. Kıbrıs Türkünü Helen kılıcından Türkiye kurtarmıştır, ama yatak altından çıkarmamış, siperlerde buluşmuştur. Her Kıbrıs Türkü, Türkiye'siz varolamayacağını bilir ve şükran borçludur. Ancak, her T.C. vatandaşı Kıbrıs'ı ziyaretinde kendini T.C.'nin temsilcisi addedercesine söz konusu şükran borcunun şahsında zikredilmesini bekler ve bulamayınca hayal sükutuna uğrarsa, araya peşin yargılar girmeye başlar.

Kişi bazında bu olumsuzluk, toplum-millet bazında mevcut değildir. Bunun bilincinde ve dolayısıyla, sorun olmaktan çıkarılması gerektir. Kıbrıs Türkü, Türkiye'ye sevgiyle bakmaktadır; esas olan da budur.

1974 sonrası dönemde, aniden sahip olunan ekonomik kaynaklara ek olarak Türkiye'nin milyarlarca liralık mali yardımları karşısında, Kuzey Kıbrıs'ta sorumluluğu dağınık, siyasal kültürü gelişmemiş, Uğur Mumcu'nun **"lümpen politikacı"** diye adlandırdığı türden, devlet kurucu bilinçten yoksun, günübirlikçi bir siyasal elit, elvenişler olarak, hasbelkader, iktidar mevkisinde bulunagelmiş ve kendi tabanını yaratırken, ülkede **"bolluk içinde yoksluk"** yaratmıştır. Bunların dile getirilmesi bir noktada gündeme getirilmesi demektir ki, gündeme getirilmeyen sorunların çözümü mümkün değildir. Bunları gündeme getiren herkesi kötü niyetli görmemelidir. Basın, bu konuda önyargılı davranmakta; özellikle renkli basından bilgi edinen ve eğitim sistemi nedeniyle sunulan bilgiyi sual etmeye alışmamışlıktan dolayı sunulduğu gibi kabul eden herkes, hatta sorumlu makamlarda bulunup gerçeği araştırma ihtiyacı duymayan gerekenler bile, böylesine hassas konulardaki ifadeleri eksik, yanlış ve saptırılmış biçimde Türkiye okuyucusuna sunageln renkli basın yüzünden yanlış yargılara varabilmiştir.

Kıbrıs Türküne **"mirasyedi"** görünümü veren kadroların **"anavatana bağlılık"** riyakârlıkları karşılık buldukça, toplumun siyasal ahlakı bozulmaktadır. Doğruyla eğri, dürüstle namussuz, gerçekle yalan birbirine karıştırılmakta, cadı kazanları kaynatılabilmektedir.

Ama, bütün bunların üzerinde ve ötesinde, Kıbrıs Türk halkı, eğer Türk tanklarının Kıbrıs'tan geri çekileceğini görse, gidip yatacak ve **"Bizi cığneyin, öyle geçin"** diyecektir. Türkiye'siz özlüğün acısını çekerek, mücadele etmiş olan kuşak, hâlâ hayattadır.

17 Ocak Doruk Görüşmesi'nde de gündeme gelen anlaşma taslağı, Kıbrıs'ta iki bölgeli ve iki topluma dayalı bir federasyon kurulmasını öngörmektedir. Ayrıntılar üzerinde yoğun tartışmalar, spekülasyonlar yapılmaktaysa da, ortadaki taslak federasyonu getirmektedir.

Kıbrıs için yıllarca **"federasyon"** isteyen, Rum değil, Türk tarafı olmuş, ancak bu istek doğrultusunda alınmış olması gereken hiçbir tedbir alınmadığı, hazırlık yapılmadığı gibi, aksine, örneğin, bir federasyonda halkımızı anayasal bütün güvencelere rağmen ayakta duramayacak hale getirecek bir şekilde kişi başına düşen milli gelirin Rum toplumuna değil Türkiye'ye denkleştirilmesine çalışılmıştır. Bugün arada dört misli fark vardır. Ne de **"federasyon"** un kavramı ve içeriği anlatılmıştır. **"Federasyon"**, sırası geldikçe başvurulan bir kaçamak terimi, tanımsız, **"iki bölgeli ve iki eşit topluma dayalı"** ifadesinde yüzeysel kalan bir olmayacak iş gibi algılanarak sunulmuştur.

Unutulmaması gerekir ki, **"federasyon"** bir olgu değil, bir süreçtir. Bir **"federalleşme süreci"** söz konusudur. Bu süreç içinde kendine özgü bir maritalite gelişecek ve anayasal kurallar hayata geçerken, yeniden biçimlenecektir. Esas olan, iki tarafın da kurulacak olan düzene içtenlikle, aynı oranda ve aynı anda sahip çıkmasıdır ve onu yaşatmaya karşılı olmasıdır. Federasyon, iki şahsiyetin, şahsiyetlerini yitirmeden, birleşmesi demektir. Demek ki, karşılıklı saygı ile beraber işbirliği için isteklilik de büyük önem taşımaktadır.

Kıbrıs'ın güneyinde bulunan Rumlardan bir kısmı, örneğin Güzelyurtlular, Girneliler, Karpazlılar, Kıbrıs'ın barışa kavuşması için üzerine düşen bir fedakârlık olduğunu anlayıp, hazırnetmeli ve eski yerlerine dönemeyeceklerini kabullenmelidir. Bilerek federasyon istemelidir. Kuzeyde, mevcut durum çerçevesinde geçen on yıl içinde zengin olanlar, kazançlarının azalabileceğini bilerek, federasyon istemelidir. Seyahat, mülk edinme ve iş kurma özgürlükleri kısıtlı olacak, adada yeterli bir sayıda Türk askeri bulunacak, kimileri bir kez daha yer değiştirecek, kimilerinin fethedilmiş sandığı topraklar başkalarına verilecektir.

Bütün bunlar, karşılıklı anlayış içinde yapıldığı takdirde, Kıbrıs'ta aydınlık bir gelecek kurulabilecek ve geçmiş tekrarlanmayacaktır.

Yunanistan'ın Türkiye ile olan meselelerinde bir araç haline gelen Kıbrıs Rumlarının bundan memnun olmadığını, tahakküm altına girme zorunda kaldıkça ve bir savaş olasılığı karşısında bulunduğunu anladıkça, eğer yeterli barış kapısını açabilirsek, bunu yeğleyeceğini vurgulayalım.

İCRAATIN İÇİNDEN

Kemal Çiçekçi

ÇİN'İN YENİ "DEVRİM"İ

Daha çok üret, daha çok kazan

Son altı yılda Deng Siyaoping çizgisi üzerinde ilerleme hızla sürüyor. Köylü ailelerinin yüzde 30'u yeni evler yaptı, telefon, piyano, kamyon, tarımsal ilaçlama uçağı ve bilgisayar satın alan köylülerin sayısı artıyor. Geçen sonbaharda bazı bölgelerde banka hesaplarına 100 bin dolara yakın para yatıranlar oldu.

Geçen günlerde Çin resmi basınında yer alan şaşırtıcı bir duyuru, Çinlilere, liderleri **Deng Siyaoping**'in **"Çin'i modernleştirme"** konusunda ne kadar ciddi olduğunu hatırlattı. Çin Devlet Konseyi'nin söz konusu duyurusunda, 1985'ten başlayarak, devlet dairelerinde alışılagelmiş yemek üstü **"kısıtlamalarına"** izin verilmeyeceği bildiriliyor, bunun **"verimliliği düşürdüğü"**ne dikkat çekiliyordu.

Öğleyin bir kâse pirinç yemek ve bunun üstüne uyumak için iki saate yakın zaman harcamak, şimdiye kadar Çinli bürokratların olağan karşılanan bir alışkanlığıydı. Bundan böyle yemek süresinin bir saatle kısıtlandığı, şimdi yönetim tarafından resmen açıklanıyordu.

Pekin'in bu tarz kutsal geleneklerin üzerine gidebilmesi, lider Deng'in ülke çapında giriştiği değişiklik ve yeniliklerin ne kadar ilerlediğini gösteriyor. Yapılması gerekli değişiklikleri cesurca tespit eden ve dikkatle yürüten Deng ve pragmatik çalışma arkadaşları, çok planlı programlı davrandılar ve bazı şeyleri gerçekleştirebilmek için gerektiğinde sistemin dışına da çıktılar.

Çinli liderin bugüne kadarki pratiğinde başarılı oluşunun nedeni, hayat standartlarındaki yükselmeyi Mao'nun fedakârlık öğretilerine yeğleyen Çinlilerin amaç ve isteklerine daha çok karşılık veren bir politikaya sahip bulunuşu. Bu politikanın ücretler ve fiyatlar üzerindeki etkilerinden endişe duyanlar yok değil. Ama Deng bu eleştirileri, Çin'in şimdi gözden düşmüş bulunan radikal geçmişine bağlıyor.

Yeni doğrultu

"Deng pratik olduğu için seviliyor" diyen Pekinli bir kadın, **"İnsanların artık ideolojiye doyduğunu"** sözlerine ekliyor.

Çin'in kentleri, geçen birkaç yıl içinde gözle görülür bir canlılık kazandı. Eski tutumluluk görüşüne göre **"üç yıl yeni, üç yıl eski, üç yıl da yamalı"** giyilen giysiler, yerlerini, gençlerde renkli ceket ve jeanlere, daha yaşlılarda Batılı tarzdaki kılık kıyafete bırakıyor. Komünist Gençlik Örgütü'nün bir yetkilisi, gençlere, modaya uygun giyinmenin sosyalizmle bağdaştığı yolunda güvence verdi. Yetkili bunu, iyi giysilerin hayat standardını yükseltmesine bağladı.

Bu arada **"burjuvalara özgü"** diye eskiden yasaklanan danslar yeniden görülmeye, klasik müzik yeniden duyulmaya başlandı. Mao'nun kumarı yasakladığı Çin'de şimdi bazı sporlar için şans oyunlarına izin veriliyor.

Ancak, Çin edebiyat ve sanat alanında **"yoz"** diye nitelendirilen Batıya özgü serbestliklere henüz açılmış değil. Yazarlar, sanatçılar üzerindeki sıkı denetim, onların geçmişi yansıtan eserler vermesini önlerken, yaratıcılıklarını sadece Çin'deki yeni gelişmeleri övmek için kullanmalarını zorluyor.

Çin'in teknolojik açıdan Batıya yetişebilmesi için 1978'den bu yana 33 bin Çinli öğrenci eğitim görsünler diye yabancı ülkelere gönderildi. Bu rakam 27 yıllık komünist yönetim süresince dışarı giden öğrenci sayısının iki katından fazla.

Yeni bir devrim

Hayat standartlarını yükseltme yönündeki çabalar, ülkenin iç sorunlarına öncelikle eğilinmesine yol açtı. Çin'i ziyaret eden Norveç Başbakanı **Kaare Willoch**'a, **"Çin'in doğru yolda olduğunu ve yeniliklerin ara verilmeksizin sürdürüleceğini"** söyleyen Deng, uyguladığı programı **"Kültür Devrimi'nden bütünüyle farklı, yeni bir devrim"** olarak nitelendirdi. Deng, programının, Çin'in üretici güçlerini Mao döneminde uygulanan köstekleyici eşitlik sisteminden kurtarmayı amaçladığını belirtti. Önümüzdeki 20 yılda tarımsal ve sınai üretimi, dört katına çıkarmayı amaçlayan değişim programının bütün halktan destek gördüğünde yöneticiler ısrarlı. Deng'in çizgisindeki yöneticilere göre, eğer Deng'in programında bazı gecikmeler olursa, bu, Çin'deki 20 milyon devlet görevlisinin tutuculuğunun ifadesi olan kararsızlık ve uyuşukluklarının sonucu olacak.

Bu arada, Çin Komünist Partisi bir **"güçlendirme"** kampanyasına girişerek, 40 milyon üyesinin yeniden kayıt yaptırmasını sağlayacak. Bu girişim, radikalleri, yoz unsurları ve partinin yeni çizgisi doğrultusunda davranmayacakları düşünülenleri ayıklamayı amaçlıyor.

Yeni politikaların Çin'deki 800 milyon köylü tarafından kısa sürede benimsenmesinin önemli bir nedeni, yeni durumda köylülerin belirli bir miktarın üzerindeki ürünlerini kendilerine saklayabilmesi. **"Daha çok üret, daha çok kazan"** ilkesine dayanan yeni **"sorumluluk sistemi"** tam bir başarı sağladı. Artık çok üretmenin yasaklanmadığı Çin'de, 1978'den bu yana kişi başına düşen gelir iki katına çıktı.

Telefonlar, piyanolar...

Son altı yılda gerçekleşen değişiklikler sonucunda, köylü ailelerinin yüzde 30'unun yeni evler yaptıkları, hükümetçe açıklandı. Basında yer alan haberlere göre, telefon, piyano, kamyon ve hatta tarımsal ilaçlama uça-

Çin Halk Cumhuriyeti'nin resmi yayını "Beijing (Pekin) Review"dan bir desen.
Desenin altındaki lejand:
"Kırsal yaşam..."

Rural Life.

ye bilgisayar satın alan köylülerin sayısı
da çoğaliyor. Yine bir gazete haberine gö-
geçen sonbaharda ürünlerinden elde et-
eri parayla bazı bölgelerde banka hesap-
na 100 bin dolara yakın para yatıranlar
uş.

Ancak kırsal Çin'in yabancılara pek gös-
lmeyen bir **"öteki yüzü"** de var.
Burada köylüler hâlâ pencereleri yağlı kâ-
a kaplı kerpiç evlerde oturuyor. Yoksul-
a varlıklı köylüler arasında bir kutuplaş-
nın ortaya çıkması, hükümeti endişelen-
en bir konu olmayı sürdürüyor.
Basında ve alan haberlere göre, bazı böl-
erde yoksul köylülerin zenginleri araçla-
, gübrelerini, hatta ürünlerini paylaşmaya
fadıkları görülüyor.
oksul bölgelerde en çok 15 yıl için yapı-
toprak kiralama anlaşmaları 30 yıla çı-
ıldı. Uygulanacak daha esnek politikalar-
la köylülerin topraklarını işlerken en iyi
temi seçmeleri sağlanacak. Hükümet ay-
, azgelişmiş bölgelerde yatırımları çoğalt-
k ve gelecek beş yıl içinde bu bölgelere su
ürmek, yolları düzeltmek için fon ayıra-
na söz verdi.
eçen yılın 400 milyon ton olarak tahmin
en rekor düzeydeki tarımsal ürünü ülke-
silolarını ve taşımacılık sistemini öylesi-
zorladı ki, devlet satın aldığı tahıl köy-
rin para karşılığı evlerinde depolamala-
istedi. Buna karşılık fabrikalar köylü-
n artan gelirini çekebilecek miktarda tü-
m malı üretemiyor.

ni değişiklik dalgası

g Siyaoping'in ifadesine göre, bu durum,
kesimdeki ilerlemeyi engellemek için
terde yeni bir değişiklikler dalgasına yol
. Ekim ayında açıklanan parti direktifi,
ati olmayan malların merkezi planlama
tutulmasını, fabrika müdürlerinin daha
yetki sahibi olmasını ve işletmelerin pi-
ada rekabet etmesini öngörüyor.
Direktiflerin açıklanmasından sonra par-
zetesi **"Halkın Günlüğü"** bunları **"mo-
leşme için bilimsel bir plan"** olarak ta-
ladı. Kırsal kesimdeki değişimlerin par-
ndeki **"alışkanlıklar ve ideolojik önyar-
r yüzünden"** engellendiği hatırlatılan ya-
, kent yapısındaki değişimlerin de aynı
nla karşılaşmasının kaçınılmaz olduğu
muldu.
in, sekiz yıl önce Mao'nun ölümü sıra-
a düşünülemeyecek büyük değişimleri
de bırakmış bulunuyor. Bu değişimlerle
'in bu yıl üretmeyi umduğu motorlu ta-
ayısı 300 bin.
abancı sermayeye açılan Çin'de 8 milyar
rlık yabancı yatırımın yapıldığı hesap-
rken, 1984'ün ilk dokuz ayında dış tica-
su 35 milyar doları aştı. Çin'in yak-
milyar 500 milyon dolarlık döviz re-
inin 14 milyar dolardan fazla bir bölü-
ile gelecek birkaç yıl içinde yabancı tek-
ji satın almayı planladığı bildiriliyor.

dınlara yeni yaklaşım

in'de yükseköğrenim görmüş herkesi
şayan, **"aydınların aşağılanması"**na kar-
ücadele, değişiklikler sürecinin en zorlu
şlarından birine yol açtı. Deng geçenler-
kentsel kesimdeki en önemli değişimin
ye verebilecek çok şeyleri olan yetenek-
dınlara gerekli ilginin gösterilmesi oldu-
u söyledi.
omünist Partisi'nin 40 milyon üyesinin
aşık yarısı, partiye Kültür Devrimi do-
inde girmiş kişiler. Bunlar, partinin pro-
karakteri değişir korkusuyla, eğitim
nüş kişilerin partiye girmesini engelliyor-
Çin'in resmi haber ajansının bir yoru-
da, partinin öğrenim görmüş kişileri ka-
etme politikasının henüz tam anlamıyla
şmediği belirtilerek, aydınlara karşı ay-
yapan parti sekreterlerinin partiden atıl-
ı istendi. Komünist Parti Başkanı Hu
bang, Çin'de eğitimin yavaş gelişmesi-
nedenini **"partinin eğitim ve bilgiyi kü-
semesi"**ne bağlıyor.
on altı yıldır görülen ekonomik değişim-

Pekin'de TV fabrikası (en üstte): Yönetici ve işçiler... "Çalışıp kazanan" Çinli derhal TV, stereo teyp ve buzdolabı alıyor (ortada). Kanton'daki meşrubat fabrikasının yöneticisi He Jie (altta), "Kapitalizmden bazı iyi şeyler öğrenebiliriz," diyor.

ler, ülkenin resmi komünist ideolojisinin yepyeni bir yorumunu ortaya çıkardı. Sovyet tarzı toplum anlayışı silinirken, Çinliler daha esnek bir sistem geliştiriyorlar. **"Marksist ülkeler"**den, modernleşmeyi engelleyici olduklarına inandıklarını ayıklıyorlar.

Deng Siyaoping'in liderliğinde Mao'nun putlaştırılmasına son verildi ve sınıf mücadelesi çağrıları azaltıldı. Pekin hükümeti artık uzun süredir devrim ihracı yerine Batılı teknoloji ve idare tekniklerinin ithalinden söz ediyor.

Mao'nun küçük **Kızıl Kitap**'ının simgelediği **"dogmacılık"** artık yerini revizyon çalışmalarına bıraktı. Yönetim artık, tarım komünlerini tasfiye etme, merkezi planlamanın kapsamını daraltma yönündeki adımlarına gerekçeler bulmaya çalışıyor. Ve nihayet, artık teorinin değil deneyimin, gerçeğin tek ölçütü olduğu ilan edildi.

Şu anda yapılmakta olanlar için Marksizmden alıntılar bulunmadığını belirten Marksizm - Leninizm - Mao Zedung Düşüncesi Entitüsü Başkanı Profesör **Su Şaozi**, **"Alıntılar kullansaydık bağnazlık olurdu"** diyor.

Çinli teorisyenlerin şimdiki görevi, teoriyi **"yeniden inşa etmek"**. Bu uğraşlarında onlara yol gösteren ilke, Deng'in **"Fare yakaladığı sürece, kedinin renginin önemi yoktur"** görüşü. Su Şaozi'ye göre, **"Kedi siyah ya da beyaz olabilir, ama köpek değil kedi olmalıdır. Kedi, bizim için sosyalizm demektir."**

"Halkın Günlüğü" gazetesi, okuyucularına, zenginleşmenin ve tüketim malları satın almanın, yaşamı daha güzelleştirdiği sürece, yozlaşma sayılmayacağı konusunda güvenceler verdi.

Ancak, Pekin yönetimi **"Marksizm"**i tümüyle ortadan kaldırmayı da göze alamıyor. Bunun nedeni, 35 yıldır yönetimde olan Komünist Partisi'nin gücünün kurulması ihtimali ve gerçek inanç sahibi olmayı bir meslek haline getiren 40 milyon partî üyesinin şaşkınlığa sürüklenmesi tehlikesi. Deng, geçenlerde yaptığı bir konuşmada, **"komünizmin üstünlüğünü insanların maddi yaşamını iyileştirerek göstermesi gerektiğini"** ileri sürdü. Deng, **"Çin Devrimi, Mao'nun, Marksizm -Leninizmi Çin'in gerçeklerine uygulamasıyla ve kendi yolunu izlemesiyle zafer kazandı. İnşa hareketimizde biz de Marksizm-Leninizmi ülkemizin koşullarına uygulayarak kendi yolumuzu izleyeceğiz"** dedi.

Ülkede yeniden toplu hareket sağlamak için ideolojik düzenlemelerin gerekli görüldüğü Çin'de, şimdi 11 milyon kişiye iş veren özel sektörün devlet sektörünün yerini alamayacağı, ancak onu tamamlayacağı tezi ortaya atıldı. Aynı şekilde, tarımsal üretimde komünlerin, yerini ortakçı aile işletmelerine bırakmasının da, toprağın devlet mülkiyetinde olmasını öngören temel ilkeye uygunluğu öne çıkarılıyor.

Bu tür yorumlar için yönetim, Ortodoks ideologlardan değil, Marksizm-Leninizmi daha esnek yorumlayan genç ideologlardan yararlanıyor.

"Ülkenin iyiliği için sosyalist sistemi sürdürmek gerekli" diyen bir yetkili, **"Ancak"** diye devam etti, **"Bazı bölgelerde kapitalist sistemin özel idari birimlerde sürmesi de daha iyi."** Yetkili, **"Çin'in sosyalist bir ülke olduğunu, gelecekte de sosyalizmi geliştirmeyi sürdüreceğini"** ekledi.

"Halkın Günlüğü"nde çıkan bir yazıda, **"Halkın kapitalizmden korkmaması gerektiği"** söyleniyordu. Yazıya göre, gerçekte kapitalizmde **"Sosyalizm için yararlı pek çok şey"** bulunuyor, **"Biz kapitalizmin sadece yoz ve gerici yönlerini reddediyoruz"** deniyordu. Bir yetkilinin belirttiği gibi, **"Bugün artık insanların çoğu bir şeyin kapitalist mi sosyalist mi olduğuna aldırmıyor, sadece yaşamlarının daha iyileştirilmesini istiyor. Ayrıntılar sadece teorisyenlerin sorunu."**

Bu arada, önde gelen Çinli teorisyenlerden biri, Ortodoks Marksizmin bütünüyle terk edilmesini savunuyor ve şöyle diyor: **"19. yüzyıl filozoflarının düşünceleri, Çin'in ekonomik sorunlarını çözmekte yeterli olmaktan uzak."** Marksizm-Leninizm-Mao Zedung Düşüncesi Enstitüsü eski Başkanı **Yu Guangyuan**'a göre, **"Marksist klasikler Çin'in birçok sorununa çözüm getiremez. Bunun ana nedeni, klasik Marksizmin sosyalist devrim sorununu çözmeye çalışması, oysa bugünkü temel sorunun sosyalist inşa sorunu oluşu."**

International Herald Tribune'un 23-24 Aralık 1984 tarihli sayısında Christopher S.Wren imzasıyla çıkan bir yazıdan derlendi.

Latin Amerika'nın dev ülkesinde değişim Brezilya usulü gerçekleşiyor

Brezilya, 15 ocak akşamı Latin Amerika'nın en köklü askeri diktatörlüğüne veda etti. O akşam 130 milyon nüfuslu ülkenin 60 milyon seçmeni değil ama, 686 üyeli bir Seçim Kurulu 21 yıllık dikta rejiminden sonra ilk sivil Devlet Başkanı için oy kullandı. 21 yıldır demokrasi yüzü görmeyen Brezilya, 12 bin kişinin polis tarafından kaçırılıp işkenceden sonra öldürüldüğü Arjantin, ya da ordunun kanlı bir darbeyle başa geçtiği Bolivya gibi vahşi uygulamalarını görülmediği **"özgün"** bir diktatörlük yaşamıştı. Şimdi ise yüz binlerin, diktatörlüğün sonunu sokaklarda kutladığı Arjantin ve Bolivya'dan farklı olarak, Brezilya, ilk sivil Devlet Başkanı'nı televizyon karşısında alkışlamakla yetindi.

Başkent Brasilia'da Kongre binasının önünde dev bir pankartta **"Günaydın Demokrasi"** yazılıydı. Ancak ülke dışında kimse demokrasiden söz etmiyor, **"sivil yönetime geçiş"** diye geçiştiriyordu. Gerçi ordu, Seçim Kurulu'na kendi istediği aday olan **Paulo Maluf**'u seçtirememiş, ancak yüz binlerce insanın sokaklarda bağırarak istediği **"doğrudan seçim"**i engelleyerek, seçenekleri epey daraltmıştı. Tüm yorumcular, halkoyuyla seçilecek bir Devlet Başkanı'nın hiç de Tancredo de Almeida Neves gibi ılımlı biri olmayacağını tartışmasız kabul ediyor.

Kıstasları **"aşırı kuralcı"** sayılamayacak olan İngiliz muhafazakâr ekonomi çevrelerinin dergisi **"The Economist"**, **"Diktatörlükten demokrasiye geçiş, tipik Brezilya usulü gerçekleşiyor: Ağırdan, mahsurtele ve bir avuç işadamı, politikacı ve askerin**

NEVES — Hep sahnede, hep ortada, hep arada...

denetleminde" ifadesini kullanıyordu.

Gecekondu sakininden bankerine Brezilya toplumunun tüm kesimlerince benimsenen, Devlet Başkanı'nın doğrudan seçilmesi ise 1988'e ertelenmiş durumda. 15 ocak akşamı, **"Ben uzlaşma adına geldim"** sözleriyle televizyona çıkan yeni Devlet Başkanı Tancredo Neves, bundan sonraki Devlet Başkanı'nın halkoyuyla seçileceğini açıkladı. Amerikan **Newsweek** dergisinin çeşitli yorumlara açık ifadesiyle: **"Bu seçimler gerçekleşirse, Brezilya'da demokrasi için hayatî bir sınav olacak: Ülkenin kaderi, bir salon dolusu politikacı yerine 60 milyon seçmenin elinde olacak."**

Şimdilik Brezilyalılar eski rejimin sona ermesinin iç huzurunu yaşıyor. Nakliyat şirketleri, bir bürokratlar kenti niteliğindeki Brasilia'dan günde 20 kamyonun birer ev dolusu eşya yüktüyle dört bir yana hareket ettiğini bildiriyor. Sadece iktidarı değil, 21 yıl boyunca tüm yüksek memuriyetlerin üçte birini de ellerinde tutan Brezilya subayları, başkenti terk ediyor.

Huzuru hak edenler

İktidarı devretmesine bir hafta kala, Devlet Başkanı General Joao Baptista Figueiredo, bir karayolunun açılışında bu vedanın subaylarda yarattığı duyguları dile getirdi: **"Altı yılın getirdiği tüm acıları ragmen, değdi."** Hava Kuvvetleri Komutanı **Delio Jardim de Mattos** ise bir bankanın müdürlük koltuğuna oturmadan önce, **"Sanırım biraz huzuru hak ettim"** dedi.

Bu konuda kimsenin kuşkusu yok. Çünkü Brezilya'da ordu iktidarı sivillere devretti, ama iktidarı devralan kişinin **"uzlaşma adına"** gelmiş olmasının huzurunu yaşıyor. Uzlaşma her şeyden önce ordu ile. Bu, Brezilya'da Arjantin usulü bir hesap sormanın gerçekleşmeyeceğinin garantisi.

"Uzlaşma" hem Neves'e, hem Brezilyalara çok uygun düşen bir niteleme. Halk arasında Neves'in kendini Devlet Başkanı seçtirmek için komünistlerden, ordunun siyasal kolu olan **"Sosyal Demokrat"** Parti'den kopan bir gruba dek, eski gerillalardan muhafazakârlara, akla gelebilecek her siyasal akımı içine alan ittifak oluşturmasının sırrının **"at cambazlığı"**nda yattığı söyleniyor. Bu **"at pazarlıklarında"** siyasi ilke filan pek geçer akçe olmayıp, tüm amaç iktidarı oluşturan en yüksek görevlerin paylaşılması. Rio de Janeiro'lu bir gazetecinin konuya ilişkin yorumu: **"Tancredo pazarlık sanatında eşi olmayan biri. Biz Brezilyalıların kötü bir uzlaşmayı her zaman iyi bir kavgaya tercih ettiğimizi gayet iyi bilir."** Nitekim Neves'in çeşitli grupları bir araya getirdiği tek asgari müştereğin kendi Devlet Başkanlığı olduğunu savunanlar yok değil.

Tancredo Neves, her yönüyle eşi olmayan biri. Brezilya'nın demokrasinin tüm dramatik anlarında sahnenin tam ortasında o görünür. Örneğin 1954'te ordudan ve sivil muhalefetten istifası için yoğunlaşan baskılar karşısında vicdanına sıktığı bir kurşunla can çekişen Devlet Başkanı **Getulio Vargas**'ın başucunda diz çöken kişi odur. 1961'de Başkan **Janio Quadros** aniden istifa ettiğinde generalleri iktidara el koymaktan vazgeçiren yine ondan başkası değildir. 75 yaşındaki Neves, Brezilya devletinin sunabileceği tüm görevlerde en az bir defa bulunmuş biri. 1964'teki kanlı askeri darbeden sonra birçok muhalif politikacı siyasal haklarından mahrum edildi. Her zaman ılımlı olan Neves dışında askeri diktatörlük boyunca, yetkilerinin pek çoğu elinden alınmış Kongre'de federal delege olarak görev yaptı. 1965'te partiler feshedildikten sonra Brezilya Demokratik Hareketi Partisi'ni (PMDB) kurdu ve bu partide muhafazakârların egemen olmasına rağmen eski solcu gerillalar bile yer aldı.

Neves'in en büyük kozu, fazla şey söyleyememesi. İlk fırsatta kemer sıkma politikası uygulaması beklenen Neves'in partisi içindeki sol kanat bir süre önce, asgari ücreti artırmasını, ülkenin 100 milyar dolar düzeyindeki dış borçlarını ödemelerini tek taraflı olarak askıya almasını ve Küba ile resmi ilişkileri yeniden başlatmasını istedi. Neves'in susmasını gerektiren bir neden bu: Solcular Neves'ten köklü sosyal reformlar bekliyor, muhafazakârlar ise hakkında, **"Bizdendir"** diyor. Tahminlere göre çeşitli uçlar ne olursa olsun, Neves'in politikasının temelini, onun **"arada bir yerlerde"** bulunması oluşturuyor.

Neves'in siyasi planı, otoriter nitelikteki seçim, partiler, basın, sendikalar ve güvenlik yasalarını demokratikleştirmeyi öngörüyor. Buna karşılık ihtiyat nedenleriyle Ulusal Güvenlik Kurulu'nu ve Ulusal İstihbarat Servisi'ni feshetmek yerine bu kuruluşlardaki sivil üyelerin sayısını artırmayı düşünüyor. Böylece orduya ulusal güvenliğe ilişkin konularda doğrudan doğruya sesini duyurma fırsatı bırakıyor, ama onunla karşı karşıya geleceği bir durum da yaratmıyor.

Neves'in çevresindeki koalisyonun parçalanmasını adeta kaçınılmaz hale getiren temel alan, ekonomi. Brezilya soya fasulyesi ve portakal suyu sayesinde dünyanın dördüncü büyük tarım ihracatçısı. Çelik ihracatında da o denli başarılı ki, ABD geçen yıl, Brezilya'dan ithal edilen çeliği 500 bin ton kısarak 750 bin tonla sınırlandırdı. Buna rağmen bu dert değil, çünkü hafif bir canlanma görülen iç pazar, 500 bin tonluk bu farkın yarıdan fazlasını massetti bile.

Brezilya korumacı bir politika izleyerek, geçen yıl 800 milyon dolarlık ciro yapan bir bilgisayar endüstrisi yarattı.

1964-1982 arasında ülkedeki telefon sayısı 1.2 milyondan 8.4 milyona yükseldi ve öylesine modern bir telefon şebekesi var ki, yakın bir zamanda teftiše gelmiş olan IMF uzmanları, bunun bir Üçüncü Dünya ülkesi için lüks olduğu, Brezilya'nın bu teşkilatın bir bölümünü satarak borcunu ödeyebileceği kanaatine varmış. Brezilya kendi silah sanayiine sahip dünyanın sayılı ülkeleri arasında yer alıyor.

Madalyonun diğer yüzü, askeri diktatörlük altında hiçbir bedel gözetilmeksizin ekonomik büyümeye yönelen Brezilya'nın dünyanın açlık listesinde altıncı sırada yer aldığıdır. Dünya Gıda Örgütü'nün ölçütlerine göre Brezilya nüfusunun üçte ikisi yetersiz beslenıyor.

Protein yetersizliğine karşı Brezilyalı bir veteriner, fare butu yenmesini tavsiye ederken, devletin sağlık örgütü, kandaki demir eksikliğini azaltmak için çorba kazanında paslı civataların kaynatılmasını öneriyor.

İstatistiklere göre Brezilya ailelerinin yüzde 45'inin görülür bir gelir kaynağı yok. İstatistikler ayrıca, son yedi yılda zegleşmiş kuzeydoğu bölgesinde 10 milyon çocuğun açlık, susuzluk ve hastalıktan öldüğünü gösteriyor.

Nükleer santrallar yapan, uzaya uydular gönderen Brezilya, kuzeydoğu bölgesinde kuyu açmaya kaynak ayırmıyor. Spiegel dergisine göre kuzeydoğuda yağmurların son yıllarda aşırı azalmasına karşılık, yeraltı su kaynakları bolca bulunuyor, dolayısıyla 7 yıldır çekilen kuraklık hiç de kader değil.

Ülkenin dış borçları 1968'de sadece 4 milyar dolar idi. Latin Amerikalı ekonomistlere göre bugünkü 100 milyar dolarlık dış borçların büyük bölümü, 1973 petrol krizinden sonra hızla tırmanan faiz hadlerinin marifeti.

Devlet Başkanı Neves, yıllardır askeri yönetimi ülkeyi kötü yönetmekle suçluyor. Ancak şimdi aldığı miras tamı bir enkaz olarak niteleniyor. Neves, bu enkazı kaldırmada zaman kazanmak için sendikalara bir **"toplumsal uzlaşma"** önerdi. Ancak 20 yıla yakın pek varlık göstermeyen sendikalar birkaç yıldır başladıkları etkinliklerini tehlikeye atmadan bu işe yanaşabilecek durumda değil. Bu yüzden sendika merkezlerindeki hava, Neves'in popülerliği biraz azalana kadar, yani birkaç ay uslu durma yönünde.

Grevler, ilk sivil yönetimi zor duruma düşürmeye aday. Ancak iş çevrelerinin ve uluslararası mali kuruluşların Neves yönetiminden beklediği temel görev, halkın demokrasiye inancını aşındıracak nitelikte. Çünkü **The Economist** dergisinin vecîz ifadesiyle, **"Neves, Brezilyalıları, demokratlar uyguladığı zaman kemer sıkma politikasının biraz daha hoş olacağına ikna etmek zorunda."**

DERLEYEN *EROL ÖZBEK*

"İyi bir kavgadansa, kötü bir uzlaşma"

The Economist'e göre Brezilya'nın yeni sivil başkanı, halkı "Demokratlar uyguladığında kemer sıkma politikasının daha hoş olacağına ikna etmek zorunda."

AMADEUS — Bir müzikal dehanın öyküsü.

SİNEMADAN KLASİK SANATA ARMAĞAN

AMADEUS

Guguk Kuşu, Hair, Ragtime gibi filmlerin yönetmeni Milos Forman, klasik müziğe ya da Mozart'a belirgin bir tutkusu olmadığı halde Wolfgang Amadeus Mozart'ın sanatçı yaşamından benzersiz bir film yaptı. Filmin "zemini", Peter Shaffer'in yazdığı oyun.

ATİLLA DORSAY

Milos Forman'ın **"Amadeus"** filmi, benim gibi oyunu (bir raslantı sonucu, biri dışarda, biri bizde olmak üzere 2 kez) görmüş olan bir seyirciyi bile şaşırtacak nitelikler içeriyor. **Forman,** bilindiği üzere, çağımızın en önemli yönetmenlerinden biri. Çek sinema ustası, ülkesinde yaptığı **"Bir Sarışının Aşkları"**, **"Koşun İtfaiyeciler"** gibi filmlerle 1960'larda eriştiği ünü, 70'lerden başlayarak yaşayıp çalıştığı Amerika'daki filmleriyle de sürdürüyor. Bunlardan **"Guguk Kuşu"**, **"Hair"** ve **"Ragtime"** bizde de gösterildi, büyük hayranlıkla karşılaştı.

Forman, Peter Shaffer'in oyununu gördüğü anda, bundan bir film yapmayı kafasına koymuş. Yönetmen, kendisiyle yapılan bir konuşmada ne klasik müziğe, ne de Mozart'a özel bir düşkünlüğü olduğunu belirtiyor. **Shaffer**'in oyunundaki malzeme, dram zenginliği Forman'ı ilgilendirmiş anlaşılan... Ve yönetmene, klasik müzik bestecilerinin yaşamı, giderek tüm besteci yaşamları üstüne şimdiye dek görülmemiş düzeyde bir film gerçekleştirme fırsatını vermiş. Bu alanda, belki **Ken Russell**'in **"Valnız Kalpler - Music Lovers"** isimli Çaykovski özyaşamı filminin yanı sıra, tek başarılı yapım bu...

Forman'ın filminin başarısı, çeşitli öğelere dayanıyor. **Forman,** kendi deyimiyle, **'müzikal bir çevrede geçen bir gerilim filmi'** yapmış. Gerilim, daha 19. yüzyılın başlarından beri bilinen ve üzerinde sayısız spekülasyon yapılan bir söylentiden kaynaklanıyor. Bu söylentiye göre, **Wolfgang Amadeus Mozart,** eceliyle değil, o dönemdeki güçlü rakibi, Avuturya Macaristan İmparatoru'nun **'saray bestecisi'** olan **Antonio Salieri** tarafından gizlice zehirlenerek öldürülmüştür. 19. yüzyılda Puşkin'in **"2 dramatik sahne"**'den oluşan kısa bir oyun halinde işlediği bu konudan, sonraları **Rimski-Korsakov** bir küçük opera çıkarmıştı. **Shaffer**'in de oyununu bu olasılık üstüne kurduğu biliniyor.

Salieri'nin Mozart'ı keşfetmesi, oyunda olduğu gibi filmde de, saklandığı bir koltuğun arkasından oluyor. Mozart, çekici bir genç kızı masanın altında sıkıştıran, bacaklarını okşarken ona açık saçık sözler söyleyen, kaba saba şakalara bayılan, Avrupa saraylarının **'barika çocuğu'** döneminden kalma tiz kahkahalarını ve şımarıklığını olduğu gibi koruyan bir **'genç serseri'**dir. **Salieri**'nin bu ilk izlenimi, film boyunca da değişmeyecek, doğrulanacaktır. Ama aynı **Salieri,** davranışlarına şakalarına, küstahlıklarına o denli kızdığı Mozart'ın müzikal dehası karşısında hayretten hayrete düşecektir. Bu kaba saba insanın o kursursuz, **'Tanrısal'** müziği onca kolaylıkla bestelemesi, en küçük bir düzelme, en küçük bir çizik bile içermeyen notalarından da belli olduğu üzere, o görkemli esini görülmemiş bir kolaylıkla kâğıtlara dökebilmesi nasıl açıklanabilir? **Salieri,** bunu **'yetenek'** sözcüğünden çok başka sözcüklerle açıklama eğilimindedir. Bu olayın altında ancak **'tanrısal bir lütuf'** bulunabilir. Bu kusursuz müziği yaratmak, insanoğlunun eseri olamaz, tek başına... Ardında mutlaka **'Tanrı'nın eli'** vardır. **Salieri,** kendisini, evlenmeden, **"düşeyi"** hırslar peşinde koşmadan yalnızca müziğe vererek bir anlamda Tanrı'sına adamıştır.. Sürdüğü **'aziz'** yaşamı içinde, tek bir şey istemiş, tek bir şey beklemiştir: Tanrı'nın esinini kendisine iletmesini, ona Tanrı'ya layık bir müzik ortaya koymak için yardım etmesini... Oysa Tanrı, **Salieri**'yi itmiş, esinini o küfürbaz ve küstah genç serseriye, belki de bir Tanrı tanımaz olan Salzburglu Leopold'un oğlu Amadeus'a yönelmiştir.. İşte **Salieri**'nin talihsizliği, hem Mozart'la

FORMAN — Filmi belleklerde yer edecek...

böylesine çatışmalı bir durumda kendisini bulması, hem de, tüm o saray şaklabanları ve kıral goygoycuları grubu içinde, Mozart'ın müziğinin büyüklüğünü, erişilmezliğini gerçekten anlayan tek kişi olmasıdır...

Salieri'nin Mozart'a ve onun müziğine bakışı, kuşkusuz tarih boyunca sanat ve sanatçıya bakışın yapısı incelendiğinde hiç de şaşırtıcı değildir. **Salieri**'nin dininde imanında biri oluşu değildir yalnızca bunun nedeni... Temel neden, sanatın çağlar boyunca **'ilahi'** bir uğraş, sanatçının ise esinini Tanrı'dan alan bir üstün varlık olarak görülmesidir. Sanatçı, toplum içinde, toplum yararına üreten, yaratan biri olarak değil de, diğer insanlardan farklı, Tanrısal bir esinin beslediği, bu esiniyle topluma yararlı (bazen de zararlı olabilecek) şeyler üreten, **'anormal'** bir yaratık olarak görülmüştür tarih boyunca.. Ürettiklerinin topluma, en azından kendi yönetimlerine zarar verici olduğuna inanan yöneticiler, onun için zaman zaman sanatla ve sanatçıyla öylesine uğraşmışlardır. Sanatçının yaratısının dinle yakın ilişki içinde bulunduğu ortaçağda bu özellikle böyledir. Sanatçının işi, özellikle dinsel yapıları, kilise ve katedralleri, kutsal kitapları süslemek, dinsel esinden aldığını yine dinsel temalı yaratışlar, yapıtlar halinde kaynağına geri yollamaktır. Tanrı'nın seçkin kulu, Tanrısal esinle beslenen bir ayrıcalıklı kişidir sanatçı. Onun için sanatı da Tanrı'ya ve onun yeryüzündeki temsilcisi olarak kiliseye ve de yönetici sınıflara özgülenmelidir. **'Halka dönük'**lük, toplumsallık, ortaçağ ve onu izleyen dönemin sanatçı niteliğiyle bağdaşmaz. Ve onun için sanat, Avrupa'nın sayısız sarayını, şatosunu, müzesini dolduran sayısız resim, heykelin, sayısız dinsel mimarlık örneğinin tanıklık ettiği gibi, öncelikle dine adanmış bir uğraş alanıdır. Topluma adanmışlığı, toplumsal niteliği çok daha sonra söz konusu edilecektir...

Forman'ın **"Amadeus"**u, **Salieri**'nin yıllar sonraki yaşlanmış görüntüsüyle başlamaktadır. Bir yaşlılar yurdunda yaşayan ve iyice hasta olan sanatçı, bir rahibe günah çıkarmakta, bu arada yıllar önce Mozart'ı nasıl **'zehirlediği'** konusunda vicdanında tasıdığı yükten kurtulmaya çalışmaktadır. Ustaca kurulmuş geriye dönüşlerle gelişen film, bize o dönemi görkemli sarayları, kıral salonları, temsilleri, baloları ve akla gelebilecek tüm zenginlikleri ile gösteren başarılı bir **'çağ filmi'**dir öncelikle... Ama saray kesimi denli sokak da, yoksulluğu, sefilliği, çok daha **'hafif'** eğlencelerle oyalanan insanlarıyla ilginç biçimde betimlenir. 2 usta oyuncunun, **Murray Abraham**'la **Tom Hulce**'nin göz kamaştırıcı biçimde canlandırdıkları **Salieri** ve **Mozart,** film boyunca ölümcül rekabetlerini yaşarken, film Mozart'ın müziğinden de görkemli biçimde yararlanır. Oyunda 10 dakika kadar süren Mozart müziği filmde 90 dakikaya yayılan önemli bir öğe olur ve filmin yapısına alabildiğine organik biçimde yerleşir. Mozart'ın operalarının, **"Don Giovanni"**, **"Saraydan Kız Kaçırma"**, **"Figaro-nun Düğünü"** ve **'Sihirli Flüt'**ün yaratılmalarından bölümler, yine filmin dramatik yapısı içinde, zaman zaman dayanılmaz incelikteki esprilerle yer alır. Sözgelimi kıralın operada bale bölümlerini yasaklaması üzerine, müziksiz olarak provası yapılan bir bale bölümüne aniden gelen kıralın sorusu gibi: **"Nedir bu kuzum? 'Modern' bir şey mi?**

"Amadeus", tarihsel gerçeklerle kolay bağdaşmayan bölümler içermektedir. Sözgelimi ünlü **'Requiem'**inin Mozart'a **Salieri**'nin kendisi tarafından (sonradan el koymak amacıyla) ısmarlanması, Mozart'ın kendisini terketmiş bulunan karısının sanatçının ölümünün eşiğinde eve dönerek **Requiem**'i **Salieri**'nin elinden kurtarması gibi... Ancak bu tür **'sapmalar'** filmin akışına ve genel tarihsel / dönemsel gerçekliğine zarar vermediği gibi, bazı bölümleriyle filmin Mozart'ın müzigini yaratış sürecine ve daha genelde sanat yapıtının yaratılış sürecine getirdik tamklığa aşık tutmaktadırlar. Sözgelimi Mozart'ın ölüm döşeğinde **'Requiem**'in benzersiz nağmelerini bizzat **Salieri**'ye yazdırdığı bölüm gibi.. Bu olayın tarihsel gerçekliği elbette kuşkuludur, ama sanatçının bu belki de en büyük yapıtını, hayattaki en büyük rakibi (ve belki de katili) olan **Salieri**'nin eliyle kâğıda dökmesi, sanırım sinema tarihinin en unutulmaz sayfalarından birini oluşturacaktır... Bir çağdaş sanatçının müziğin en büyük isimlerinden birine adadığı benzersiz filmi, kuşkusuz en çok, bu **'yaratış süreci'**ne bakışıyla belleklerde yer edecektir...

Mozart, Salieri, 18. yüzyıl saray müziği, Batıda sanatçı / din ilişkileri, sanatın dinsel kökenleri... Tüm bunlar kuşkusuz bizim kamuoyumuzu çok ilgilendiren olaylar değil. O yüzden, hiç kuşkunuz olmasın, **"Amadeus"** başyapıtı da ülkemize getirilen filmler arasında yer almayacaktır. Ama böylesine yapıtları izlemeden ne çağdaş sanatı, ne de klasik sanatı anlamanın, sözgelimi Mozart müziğini sevmenin mümkün olmadığı da, ne yazık ki tartışılmayacak bir gerçek...

Teknolojik gelişme, Batı toplumlarına ne yaptı?

Orta sınıfın önlenemeyen yükselişi

MEHMET ALTAN

Zaman zaman, teknik alanlardaki gelişmelere dönüp bakmak, insanın başını döndürüyor. Çok kabaca **"bilimsel gelişmenin sanayiye uygulanması"** olarak tarif edebileceğimiz teknolojinin gelişim tarihi, sanayi devrimlerinin tarihini de oluşturuyor. Sanayi devriminin tarihi ise bize insanoğlunun nerelerden gelip, nerelere gittiğini çok açık seçik bir biçimde gösteriyor. Teknolojik gelişimin başını çektiği bu hızlı değişim, bütün engellere karşı kendi yolunda ilerleyip gidiyor. Ve yeryüzü her gün biraz daha olumluya dönük olarak değişiyor.

Teknolojik değişim, toplumların sosyal yapılarını da alt üst ediyor. Toplum yapılarının yeniden yapılanması ise, eskilere göre oluşturulmuş gözlemleri, çözümleri geçersiz kılıyor.

Teknolojinin toplum yapısını nasıl değiştirdiğini görmek için, sanayileşmiş ülkelerdeki aktif sivil nüfusun, sektörlere göre dağılımının nasıl bir seyir izlediğine bir göz atmak yeterli.

ABD'de 1929 yılında, tarım kesiminde çalışanlar aktif sivil nüfusun % 8.3'ünü, sanayide çalışanlar % 36.1'ini, hizmet kesimindekiler de %55.1'ini oluşturuyormuş. Bugün ise bu oranlar sırasıyla, % 3,6, % 28,4 ve % 68.

Fransa, İngiltere, Almanya, İtalya'da da aynı gelişim gözleniyor. Örneğin, Fransa'da, 1866 yılında tarımda çalışanların oranı % 47. Bugün % 8.3. Sanayide çalışanların oranı ise % 25.7, bugün %34.6. Hizmetlerde çalışanların oranı ise % 27.3'den %57'ye yükselmiş.

Yukarda adları geçen diğer ülkelerde de, aktif nüfusun sektörler dağılımındaki gelişmelere, 100 yıllık bir süreç içinde bakıldığında, en dikkat çekici noktanın, tarım kesiminin küçülüp, sanayi kesiminin büyümesinden ziyade, servis kesiminin bugün aktif nüfus içinde % 50'den fazla yer kaplaması oluyor. OECD kaynaklarına göre 1983 yılı itibarıyla, gelişmiş ülkelerdeki hizmet kesiminin, aktif nüfus içindeki payı şöyle: **ABD** %68, **Fransa** %57,1, **Almanya** % 51.8, **İtalya** %50.6, **İngiltere** % 62,9.

Hizmetler kesiminin böyle bir gelişim göstermesini, çok değişik ve birbirine zıt görüşlerle açıklamağa çalışanlar var. Geçmiş sayılarının birinde, konuya geniş yer ayıran Le Monde Diplomatique, iki değişik yoruma yer veriyor. ABD Ticaret Odası'nda, iktisatçı olarak çalışan **Richard Rahn**'a göre, hizmetler kesiminin gelişimi, ekonomik gelişimin normal bir süreci. Şöyle diyor: **"Amerikan ekonomisi gittikçe hizmetleşiyor. Ben bu gelişmede ve Amerikan ekonomisinin bir hizmetler ekonomisi haline gelmesinde hiçbir gariplik görmüyorum. Bunu tüketicilerin devamlı artan yaşam standartları ile açıklamak mümkün. Standart artıkça, tüketici "en pahalı ürün" olan hizmetleri daha çok tüketiyor."** Üç Fransız iktisatçı J. H. Lorenzi, O. Pastre, J. Toledano ise **"20. Asrın Bunalımı"** adlı kitaplarında, hizmetler kesiminin **"şişmesini"**, 20. asrın bunalımının dört temel nedeninden biri olarak yorumluyorlar. Adı geçen iktisatçılar, hizmetler kesiminin bazı alanlarda ekonomik gelişmenin yararına rol oynayabileceğini kabul etmekle birlikte, bu sektördeki genel gelişmenin üretime faydalı değil, zararlı olup, gelişmeyi frenlediğini düşünüyorlar.

Sanayi ötesi topluma doğru

Ancak, Fransız iktisatçıların kötümserliğine rağmen, hizmet kesimindeki bu gelişmeleri, kimlik değiştiren çağımız sanayisinin doğal bir sonucu saymak gerek. Nitekim hizmet sektörünün en büyük sektör haline gelmesi, sanayi ötesi toplum özelliklerinden biri sayılıyor.

Sanayinin kimlik değişimini en iyi izlediğimiz iki önemli alandan biri, Amerika'da **Silicon Walley**'de ifadesini bulan **"büyük risk yatırımları"** (capital-risque). Diğeri ise, elektronik ve enformatik sektörlerindeki gelişmeler.

İki konuyla da ilgili olarak, OECD uluslararası sekreteryasında, uzman olarak çalışan **Rauf Gönenç**, organizasyonun dergisi **"L'OBSERVATEUR DE L'OCDE"**-nin kasım 1984 sayısında önemli bilgiler veriyor. Söz konusu bilgilere göre, çok yüksek teknolojik kapsamlı yeni yatırım ve üretim arayışlarını kapsayan kapital-risk kavramına giren yatırımlar hızla artıyor. ABD'deki toplam kapital-risk yatırımları, 1975 yılında 0,5 milyar dolar iken, bu rakam 1983 yılında 2.5 milyar dolara çıkmış. Yatırımların artması, çok yeni alanlara el atan ve çok riskli olan çabaların çoğalmasını ve sanayinin çehresinin değişim hızını gösteriyor. Kapital-risk'in yatırım olarak yoğunlaştığı sektörlerin başında, enformatik ve komünikasyon geliyor.

Bu iki alandaki gelişmeler ise, hizmet kesiminin hızlı büyümesinin en temel nedenlerinden biri. Sanayinin değişik bölümlerindeki otomasyon, bilgi bankaları, iletişim ve hava ulaşımının düzenlenmesi, hep enformatik dünyasının sihirli sınırlarına giriyor. Bu sistemleri işletmek için yoğun bir insan gücüne gerek var. Ülkemizdeki gelişmelerde bile bilgisayar programcılarına olan talep buna iyi bir örnek. Programlama gibi her türlü sistemleri işletmeğe dönük sektörler, orta sınıfların toplumdaki egemenliğini arttırıyor.

Sanayinin kimlik değiştirmekte oluşunun bir diğer göstergesi de, **Le Monde Diplomatique**'in zikrettiği **"Business Week"** adlı derginin 1983 yılındaki araştırmasından çıkan sonuç: ABD'de kapital yoğunluğu açısından sıralanan 145 şirketin ilk 25 içindeki büyük bir bölümü hizmet sektöründe yer alan kuruluşlar oluşturuyor. Nitekim, bu ülkede, servis sektöründeki yüksek teknolojik nitelikli donatım yatırımları, 1975'te 19,1 milyar dolar iken, 1982'de 47 milyara yükselmiş. Başka bir deyişle 7 yılda %145 oranında artmış.

Tabii, bunlara, sanayinin yeni çehresini oluşturan robotlaşmayı da eklemek gerek. Üretim sürecinin robotlaşması, sermayenin emeğe olan bağımlılığını azaltıp, işletmelerin kârını ve ürünün kalitesini arttırdığı gibi, işçi sınıfını toplumun **"temel üretici gücü"** olmaktan yavaş yavaş çıkarıyor.

Sanayide kimlik değişiminin yanı sıra, bazı hizmet sektörüne giren faaliyetlerin, sanayi alanına yakınlığını da gözden kaçırmamak gerek. Elektrik üretimi, enerji nakli, pipe-line veya telekomünikasyon, sanayiyi tamamlayıcı bir rol oynadıkları halde, Fransız iktisatçıların **"çok hayırlı bulmadıkları"** hizmet sektöründe yer alıyorlar.

Nitekim, son istatistikler, ABD'de toplam hizmet sektörünün % 25 oranında sanayi üretimiyle ilgili olduğunu gösteriyor. Örneğin, otomotiv sanayiinde bir kişilik istihdam, sigorta, tamir, garaj gibi servis işleri için iki kişilik bir iş olanağı oluşturuyor.

Orta sınıfların büyümesine neden olan etkenlere çelik, kömür gibi eskiyen sanayilerin terk edilmesini de katmak gerek. Bu sanayilerin terk edilmesi, işçi sınıfının doğrudan sayısal azalmasına yol açarken, orta sınıfları da dolaylı olarak büyütüyor. Sosyal devlet kavramı ile çağdaşlaşan eğitim ve sağlık hizmetleri de orta sınıfı geliştiren bir başka etken.

Değişimin etkileri

Yukarda kısaca ifadeye çalıştığımız teknolojik gelişmelerin, sanayi toplumları yapısındaki etkilerini şöyle özetleyebiliriz:

1- Batı toplumlarında orta sınıfların hızla gelişmesi, işçi sınıfını toplumun en üretici egemen gücü olmaktan çıkarıyor.

2- Bu gelişme, **"orta sınıftan"** olma özlemlerini artırıp, **"orta sınıf tüketim biçini"**ni yaygınlaştırıyor. Örneğin, Fransa'da, 1976 yılı ile 1983 yılları arasında, kendini **"işçi sınıfından"** olarak kabul edenlerin sayısında büyük bir azalma gözleniyor. **"İşçi sınıfından biri"** olduğunu söyleyenlerin oranı iki tarih arasında, % 27'den, % 22'ye düştü. Hatta bizzat fabrikada işçilik yapanların % 9'u kendini işçi sınıfından değil de, orta sınıftan addediyor. Gene, 1954-1975 yılları arasında otomobili olan işçi ailelerinin oranı % 8'den % 73'e, televizyonu olan işçi ailelerinin sayısı yüzde 1'den % 87'ye, buzdolabı olanların oranı %3'ten, %91'e, çamaşır makinesi olanların oranı da %8,5'tan %77'ye çıkmış.

3- Orta sınıfların işçi sınıfından daha etkili bir biçimde büyümesi, bir kısım Batılı komünist partiyi **"Avrupa komünizmi"** gibi yeni çareler aramaya yöneltti. Söz konusu partiler, toplumda oynadıkları rolleri kaybetmemek için, işçi sınıfı partisi olma özelliklerini **"sulandırma"** yoluna gittiler. Başka bir deyişle sosyal demokratlaştılar. Ancak, Batı toplumlarında, sosyal demokrat partiler geleneksel bir biçimde zaten vardı. KP'lerin, Sovyet Rusya'dan ve sosyal demokratlardan ayrı politikalar oluşturmaları mümkün olmadı. Bunun bedelini bölünerek ya da oy kaybederek ödediler.

4- Geleneksel sol anlayışın yeni gelişmelere yeterince cevap vermemesi, sosyal demokrasinin ekonomik krize çareler bulamayıp, liberal sağdan pek farklı bir konumda seyretmemesi, teknolojik gelişmenin etkilerini, politik çözüm arayışlarının önüne geçirdi. Teknolojinin yaygınlaşması, kimi politik çözüm önerilerini geçersiz bıraktığı gibi, bunlardan daha da etkili olmağa başladı.

5- Orta sınıfların gelişiminin bir başka sonucu, bireyselliğin ve bu tavrın politik ifadesi olan liberalizmi yeniden ön plana çıkarması oldu.

Orta sınıf tüketim kalıplarının yaygınlık kazanması, insanları kolektif davranışlardan ziyade bireyselliğe itti. Örneğin Fransa'da iktidar, sol seçmenin bir türlü sandık başına gitmemesini, bireyselliğin gittikçe yaygınlaşmasına bağlayarak, sol ve bireyselliği bağdaştıracak yeni teorilerin araştırılmasına koyuldu.

Her türlü radikal değişimden ürken orta sınıf, bugün için güvenceyi, liberalizmin yeniden canla başla savunulmasında buluyor.

NIXON'UN SON ESERİ

"Gerçek Barış"ın anahtarı

TARIK GÜNERSEL

Vietkong'a yenilen general, televizyon şirketine karşı

Watergate düzenbazlığı nedeniyle ABD Başkanlığından istifa eden Richard Nixon, itibarını yeniden kazanma yolunda saç ağartırken birkaç kitap da yayınladı. Son eseri **Real Peace (Gerçek Barış)** Kissinger ve benzerleri tarafından övgüyle karşılanmış olup epey gelir bırakmaya aday gözüküyor. Uluslararası siyasetle ilgili herkesin okumasında bilgi ve eğlence açısından yarar var.

"Barışçılar"a ithaf edilen kitapta şu konulara ağırlık veriliyor: Silahsızlanma, barış sorunları, NATO, Japonya, Çin, Üçüncü Dünya ve SSCB ile ilişkiler. İnsanlığı neticede **dinin** kurtaracağına (ortaçağ yaşanmamışsasına) inandığımı belirten Nixon, "hangi dinin hangi yorumu" sorusunun yanından ayak uçlarına basarak geçen dinin siyasete karışmaması kanısını vurguluyor. **Barış Mitleri** adlı bölümde, **"Nükleer silahsızlanma hareketinin en salakça** (empty-headed) **ve tehlikeli yanılgılarından biri, dünyanın nükleer silahlar olmaksızın daha iyi olacağı tezidir,"** deyip konvansiyonel silahların tahrip güçlerinin arttırılmakta olduğuna dikkat çekiyor. Nixon'un günden güne yaygınlaşan nükleer silah aleytarlığına yapıcı bir eleştirellikle yaklaşmadığı, gayesinin bu aleyhtarlığı okuyucu nazarında küçük düşürmek olduğu meydanda.

Herhalde aramaya devam ettiği **Gerçek Barış'ın Anahtarları** ile ilgili bölümde şu istatistik veriyi okuyucuya atıp kaçıyor: **"Sovyetler Birliği'ndeki ortalama ücret, Brezilya'daki asgari ücretten düşüktür."** İnsan "Peki mesela Brezilya'da ev kirası meselesi ne durumda?" gibi bir soru ile Nixon'un biraz da iktisatla uğraşması (ki aslında ona bile lüzum yok) gerektiğini düşünmeden edemiyor. (Bu sözünü aktarıp fikrini sorduğum bir Amerikalı gülümseyerek şöyle dedi: "Ona boşuna" **"Tricky Dick" (Üçkâğıtçı Dick)** demediler! Akıl etmiştir etmesine, ama mahsus öyle yazmıştır.")

Çin bölümünde ifade ettiği şu görüşler önemli: **ABD, Çin ile SSCB'nin yakınlaşmasından korkmamalıdır; bu yakınlaşma dünya barışına hizmet eder. Ayrıca, ABD, Çin ile ilişkilerini SSCB'ye karşı koz olarak kullanmak üzere geliştirme mantığında olmamalıdır.** (Olduğunu ima etmiyor).

NATO ile Japonya bölümünde şöyle diyor: **"Bugün Avrupa'nın merkezi güçlü, çevresi ise güçsüz durumdadır. Avrupa'nın çevresi çökerse merkezi de çöker."**

Üçüncü Dünya ile ilgili bölümde şu ilginç görüşü ileri sürüyor: **"Sayet (...) ABD Yunanistan ile Türkiye'ye silah yardımı yapmayıp sadece gıda gönderseydi, bu iki ülke bugüne kadar belki de komünist olmuştu."**

Polonya hakkında şöyle diyor Nixon: **"Polonya'yı, Sovyet komünistleri yerine Polonyalı komünistlerin yönetmesini tercih ederiz."** Ve başka bir şey yapamamanın üzüntüsünü ifade ediyor.

Elinde onca yayın ve sayfa imkânı olan bir eski devlet başkanının şu manevrasına bakın: **"Gayemiz, insanlara** (Üçüncü Dünya ülkelerindekileri kastederek) **bizim sistemimizin komünizmden iyi olduğunu ispatlamak değil; onlar bunu zaten biliyor."**

Richard Nixon, mitolojiye devam edecek herhalde. Okuyucuyu çeşitli konulara meraktа bırakması belki de bu yüzden.

23 Ocak 1982 günü Amerikan CBS Televizyonu'nda yayımlanan bir belgesel program, 20. yüzyılın en önemli olaylarından sayılan, Vietnam Savaşı konusunda savaşın sona ermesinden bu yana en büyük tartışmayı başlattı. Özellikle ABD'nin Orta Amerika'da Vietnam benzeri serüvenlere kalkışmaya hazırlandığı bu yıllarda konunun yeniden güncellik kazanması, ABD ve dünya kamuoyunda ilgiyle izleniyor.

"Hesapta Olmayan Düşman: Bir Vietnam Hilesi!" adlı belgesel filmin sunucusu **Mike Wallace**, son derece etkili bir ses tonuyla, ekranda, Amerikan askeri yetkililerinin Vietnam Savaşı'nda, düşman askeri kuvvetlerinin sayıları konusunda Başkan Lyndon Johnson'a savaşı ABD'nin kazanmakta olduğu izlenimini uyandıracak yanlış bilgi vermekle ciddi bir hata işlediklerini söylüyordu.

Vietnam'daki ABD askeri kuvvetlerinin Başkomutanı General **William Westmoreland**, bu yayın üzerine ABD'nin ünlü avukatlarından oluşan bir ekiple CBS Televizyonu aleyhine yüklü bir tazminat davası açıyor ve konu Manhattan Mahkemesi'ne intikal ediyordu. Yani **"Program mahkemede bitiyor"** du. Geçen üç ay boyunca Manhattan Federal Mahkemesi'nin 6 kadın, 6 erkekten oluşan jürisi, Vietnam'daki ABD Askeri Kuvvetleri Komutanı Westmoreland'ın dinlettiği tanıklardan hikâyeyi başka bir açıdan duyuyorlardı. Westmoreland'ın avukatı **Dan Burt**, jüriyi, konu hakkında yanıltıcı bilgi verenin asıl CBS olduğu konusunda ikna etmeye uğraşıyor. Geçen salı günü Westermoreland CBS'den tam 120 milyon dolar tazminat isteğini açıklarken, CBS'nin hukuk müşaviri **David Boies**, ellerindeki belgelerle iddialarının doğruluğuna **"en azından inanmak"** için birçok sebep bulunduğunu kanıtlamaya çalışıyordu.

Mahkeme, CBS'nin program için topladığı belgeleri incelemeye karar verdi. Haber ve röportajların çoğu tabii ki sunucu Wallace tarafından değil CBS'nin yapımcısı **George Crile** tarafından hazırlanmıştı. Crile'in işi hayli zordu. 80'i aşkın kişiyle söz konusu savaş üzerine yapılmış bir yığın röportajı derleyerek, davayı kazanmalarına yardımcı olabilecek 70 dakikalık bir paket hazırlamak zorundaydı.

Duruşma salonunda bulunan 10 TV monitöründen izlenen program bölümleri konusunda, Westmoreland'ın avukatı Burt, savunmasını, burada delil olarak sunulan bölümlerin eksik olduğu ve kasıtlı olarak bazı bölümlerin sunulmadığı noktasına dayandırmaya çalışıyordu. Örneğin programda Westmoreland ile yapılan bir röportajda Wallace şöyle soruyordu: **"Başkan Johnson'a savaş hakkında kötü haberler vermek zor mu oluyordu?"** Westmoreland ise şöyle cevaplıyordu: **"Yüksek mevkilerdeki insanların iyi haberleri daha çok sevdiğini sen de benim kadar iyi bilirsin, Mike. Her ülkede politikacı veya liderler kötü haber getiren haberciyi vurma eğilimindedir. Johnson da kötü haberleri ancak o kadar sevebilirdi."** Ancak avukat Burt, bu cümlenin hemen arkasından gelen cümleyi gizleyerek CBS'nin cevabın içeriğini saptırmaya çalıştığını iddia ediyor. Westmoreland şöyle devam ediyor: **"İyi haberleri daha çok sevmesine rağmen kendisine hem iyi, hem de kötü haberler verilmiştir."**

Tanık sandalyesindeki yapımcı Crile'a dönen Burt, **"Generalin iyi ve kötü haberlerden bahseden cümlesini atlamak, cevabını tahrif etmek değil mi efendim?"** diye sorduğunda ise sunucunun generale sorduğu şeyin ağırlık noktasına ilişkin açıklamaları dinliyordu.

Belgesel filmde Crile'ın röportaj yaptığı resmi görevlilerden Albay **Gains Hawkins**, rakamların çarpıtıldığını doğrular bir ifade kullanırken, Burt onun da programda gösterilen bölümden daha uzun bölümlerde bu görüşü tam olarak savunamadığını kanıtlıyordu. Çünkü gerçekte bir saate yakın olan konuşmasının yalnızca 3 dakikalık bölümü programda yer alıyordu.

Böyle bir durumda jüri, Crile'ın programında tarafsız davranmadığı kanısına varabilirdi. Ancak yargıç **Pierre Leval** jüriye, programın yayımlanmasının yalnız başına tazminata sebep oluşturamayacağını, çünkü ABD Anayasa Mahkemesi'nin **"taammüt"** konusundaki ölçütlerine göre bir yayının yalnızca hatalı olmasının değil, onun maksatlı olup olmadığının da göz önüne alınması gerektiğini hatırlatıyordu.

Program yapımcısı Crile'ın kasıtlı bir karalama çabası içinde olduğunu kanıtlamak amacıyla Burt, yeni bir tanık dinletiyordu. 33 yaşındaki **Ira Klein**, söz konusu filmin yapımında görev almıştı. Yayından önce Crile'a, General Westmoreland'a görüşlerini açıklama fırsatı vermemekle hata edip etmediğini tekrar düşünmesini söylediğini ve Crile tarafından terslendiğini öne süren Klein'in bu ifadeyi Crile'a olan kişisel düşmanlığı nedeniyle vermiş olabileceği savı da bu çabayı zayıflatıyordu.

Klein, Westmoreland tarafından dinleteceği 19 tanığın sonuncusuydu. Boies, önümüzdeki ay aralarında üst düzeyde haber alma görevlilerinin de bulunduğu 10'dan fazla tanık dinleterek Vietnam'daki düşman kuvvetlerinin sayılarında tahrifat yapıldığı konusuna açıklık getirmeyi planlıyor. CBS ayrıca programı tekrar ve geniş ölçüde yayımlayacak, Burt'un savunmasını çürütmeye çalışacak.

Boies, geçen hafta dört eski askeri haber alma görevlisinin denemelerini röportajlarla güçlendirerek, tahrifatı doğrulatmaya çalışıyordu. Albay **George Hamscher** adında bir subay da düşman güçlerinin bu **"kansız yenilgi"**sinde rol aldığını doğrulayan bir ifade verdi. Sali günü savunma tarafı, **"star tanığı"**nı çağırdı. Eski CIA uzmanı **Samuel Adams**, bu hafta da sürecek olan açıklamalarında, askeri yetkililerin güç raporları konusundaki tahrifatlarını daha fazla aydınlatırken, Boies de mahkemenin ilerki bir aşamasında, **"Hesapta Olmayan Düşman"** belgeselinin seksintisiz bir gösterimini yapmayı vaat etti. Bu haber, filmi bugüne kadar nasılsa hiç görmemiş olan jüri üyelerini daha çok sevindiriyordu.

ABD ve dünya kamuoyunda daha uzun bir süre ilgiyle izlenecek olan bu tarihi hesaplaşma davası, tipik bir Amerikan TV dizisi niteliğine giderek daha da çok benziyor. Tabii, dava boyunca Nikaragua ve El Salvador'daki nice General Westmorelandların kuklalarını çıplatarak.

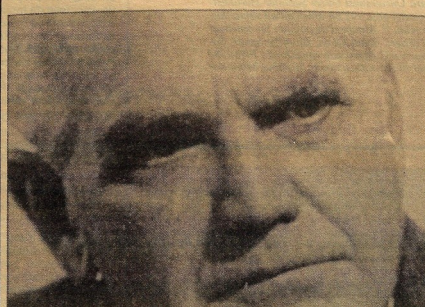

Kendini temize çıkarmaya çalışan general (üstte), programını savunan yapımcı Crile (altta).

DERLEYEN *ZAFER ARAPKİRLİ*

eski-yeni çizgiler

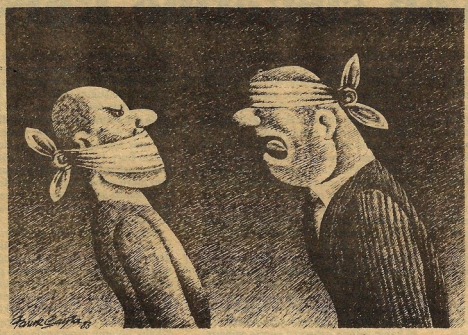

Faruk Çağla

1957'de İstanbul'da doğan Faruk Çağla Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nin Grafik bölümünü bitirdi. 1980 kasımında geçirdiği başarısız bir ameliyattan sonra bastonla yürümeye başladı ve karikatür çizmeye yöneldi. F. Almanya'da yapılan bir ameliyat sonucu ise bastonu bıraktı. Çizgileri Hürriyet Gösteri, Sanat Olayı, Bilim ve Sanat, Somut, Sanat-Edebiyat 81, Yarın dergileri ve Cumhuriyet Gazetesi'nde yayımlandı. 1982-1984 arasında birçok kişisel sergi açan Çağla, İstanbul Eczacı Odası'nın ve İstanbul Mimarlar Odası'nın "Büyük Ödül"ünü kazandı.

arşiv konuşuyor

Bir gün önce

Küba'da Batista dönemi siyasi önderlerinin pek azının tuttuğu Castro, yavaş yavaş tek alternatif durumuna gelince kamuoyunca da benimsendi. Yaşlı ve ılımlı siyaset adamları Castro'yu zaferi kazandıktan sonra alteddeceklerini düşünerek 1956 ve 1958'de kendisiyle birçok görüşme yaptılar. Küba'nın geleceği için kesin vaatler almaya çalıştılar. Caracas antlaşmasıyla (1958), 1940 Anayasası'nı yeniden ele almaya ve seçimleri yapmaya söz veren Castro'nun kuvvetleri hızla çoğaldı ve Batista kuvvetleriyle büyük çatışmalara girmeye başladı. Sonunda Batista ordusu çarpışma isteğini kaybetti ve 2 Ocak 1959'da Castro'nun Santiago'ya girmesiyle savaş sona erdi. 1 ocak günü Havana sokakları.

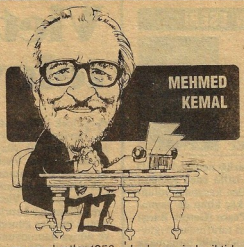

Şakadan Hesap Sorma

Demokratlar 1950 yılında seçimle iktidara geldikleri zaman, *"Devr-i sabık yaratmayacağız!.."* dediler. Bu sözün açık anlamı geçmişteki olayların hesabını sormayacağız demekti. Devr-i sabık yaratmayacağız derken Demokratlar, geçmişte sorumluluk almış siyasetçilere, bürokratlara, yöneticilere rahat bir soluk aldırdıklarını biliyorlardı. Geçmişteki siyasetçiler soluk alırken, kendileri de soluk alıyorlardı. Çünkü Demokrat Parti'yi kuranlar, onlara destek olanlar da geçmişin olaylarına bulaşmışlardı. Hesap sorarken, kendilerine de hesap sormuş olacaklarını biliyorlardı. Yeni iktidar eskisinden hesap soramazdı. Çünkü değişen bir şey yoktu, yenisi eskisinin uzantısından başka bir şey değildi. Hesap soracağız, sormayacağız dalgalanmaları ile halkın gözünü boyamak istiyorlardı, o kadar.

Hesap sorma eski, yeni iktidar sorunu değildi. Hesap sorma bir düzen sorunuydu. Yeni bir düzen gelir, eski düzenden istese de, istemese de hesap sorar. Devrilen düzenin yerine gelen yeni düzen hesap sorma zorunluğundadır. Bunun için işbaşına gelmiştir. Birbirlerinin uzantısı olan düzenler, birbirlerinden hesap sorabilirler mi? Celal Bayar, İsmet Paşa kabinelerinde bakandı, İsmet Paşa Başbakanlıktan düşünce yerine Başbakan oldu. İsmet Paşa, bir daha iktidara geldiğinde Devlet Başkanı oldu, Celal Bayar onun Başbakanı idi. Kim kimden neyin, nasıl hesabını soracaktı? Bunun ayırdına varamayan halkın gözünü boyuyorlardı.

Benim kadar onlar da bilir

Doğu'da 33 yurttaşımız kurşuna dizilmişti. Buna 'Muğlalı olayı' deniyordu. Demokratlar bu olay için bir Meclis araştırması açılacağını yayıyorlardı. Bir gün İsmet Paşa'ya bu olayı sorduk:

"Neyin hesabını soracaklarmış?" diye bize soruyla yanıt verdi.

"Bilmiyoruz, siz bilirsiniz paşam."

"Benim kadar onlar da bilirler, onlara sor."

Muğlalı olayı için hesap sorulmadı.

1960 yılında Yüce Divan kurulduğu zaman, Meclise danışılmadan Kore'ye asker göndermenin hesabı sorulacak diye beklendi. Köpek davasının, bebek davasının hesabı sorulduğu halde Meclise danışılmadan alınan savaş kararının hesabı sorulmadı. Bir düzenin uzantısı olan öteki düzen, olayın özüne değil biçimine bakıyordu. Biçimin de sözü edilir, özüne bakılmazdı.

Bir geçiş döneminin yarattığı boşluktan gelmiş bir siyasal parti iktidar olunca neyin hesabını sorabilirdi? Hesap sormadan geldi. Ama rejimin kapalı noktaları hâlâ işler durumdaydı. Yeni iktidara hiçbir şey söylenemiyordu. Vakta ki perde biraz aralanır gibi oldu, danışlı - döğüşlü bir yolsuzluk olayı patlak verdi. Bunu öteki yolsuzluk olaylarının izleyeceği bekleniyordu. Ne yaptılar? 'Gayri ciddi' diyerek aralanan perdeyi hemen örüverdiler.

Yeni gelen hesap sorsa...

Her yeni gelen iktidar eskisinden hesap sorsa, yolsuzluklar, yiyip içmeler kuruyuverir. Siyasal partiler muhalefette iken hesap soracağız diye bağırıp çığırışırlar, ama iktidara geldiklerinde hesap sormanın adını bile anmaz olurlar. Şimdi DYP'li Kocayusufpaşaoğlu da "Devr-i sabık yaratacağız" derken neyin kavgasını vermektedir? DYP de, ANAP'ın bir başka yarısı değil mi? Benzer felsefenin ardından gitmiyorlar mı? Vaktiyle eski bir başbakana hakkında 78 önerge varken bir şey yapmadı arkadaşları da şimdi mi yapacaklar? Kocayusufpaşaoğlu, bürokratik çalışmalarda ANAP'lı arkadaşları ile birlikte değil miydi? Birlikte sorumluluk almamış mıydı? ANAP yerine DYP geldiği takdirde biçim değişikliği olacaktı, öz değişikliği olmayacaktı. Biçim değişikliğinde ancak biçim hesapları sorulabilir, öz hesapları sorulmaz.

Bir bakan, bir holdingi korumuş, korurken para almış... Olabilir... Bir holdingi bir bakan mı koruyor sadece? Holdingleri korumak üzere iktidarlar oluşturuluyor, iktidarlar düşüyor. Bunların hesabı sorulacak olsa, ülkede ne iktidar kalır ne de holding!.. Yeni bir düzen bunların hesabını sormaya kalksa ülke bir baştan bir başa mahkemeye döner.

Onun için 'devr-i sabık' siyasal bir gösteri sözcüğüdür. Gerçekten 'devr-i sabık' yaratacağını bilseler sözünü ettirirler mi, söyleyeni hemen sus pus ederler.

Anket Defteri

18 yıl oynadı, şimdi yönetiyor

1942'de Kırıkkale'de doğdu. 18 yıl İstanbul amatör küme takımlarında futbol oynadı. 1976'da futbol hakemi oldu. 9 yıldan beri önce amatör ligde, sonraları Türkiye liglerinde hakemlik yaptı. 19 Aralık 1984'te FİFA kokartı takarak uluslararası hakem oldu. İthalat ve ihracatçılık yapan Özcan Oal lise mezunu ve biri 18, diğeri 14 yaşlarında iki çocuk sahibi. Fransızca bilen FİFA kokartlı Türk hakemi Avrupa'da da çeşitli maçlar yönetti. Son olarak 15 gün önce gittiği Kahire'de Mısır ligi futbol finalini yönetti ve Mısır spor basınından tam not aldı.

ÖZCAN OAL *Milli futbol hakemi*

Sizce en büyük mutsuzluk nedir? *Yalnızlık*
Nerede yaşamak isterdiniz? *Kendime ait bir çiftlikte*
Yeryüzünde gerçek mutluluk nedir? *Sevilmek*
Hangi hataları bağışlarsınız? *İstenmeden yapılan ve mutsuzluğa neden olmayanları*
Sevdiğiniz roman kahramanları? *Çalıkuşu'nun Feride'si*
Sevdiğiniz tarihi kişilikler? *Atatürk, Churcill*
Sevdiğiniz kadın kahramanlar? *Yok*
Sevdiğiniz ressamlar? *Picasso*
Sevdiğiniz besteciler? *Schubert, Bach*
Bir erkekte değer verdiğiniz özellikler? *Dürüst, açık sözlü, güvenilir ve nazik olması.*
Bir kadında? *Asalet, kibarlık, zeka ve güzellik*
En büyük erdem nedir? *Gerçekçi olmak*
En sevdiğiniz uğraş? *Futbol hakemliği*
Kimin yerinde olmak isterdiniz? *Kendi yerimden memnunum*
Karakterinizin belirleyici özelliği? *Açık sözlülük, doğruluk.*
Dostlarınızın değer verdiğiniz özellikleri? *Yardımsever, ailesine düşkün, hoş sohbet olmalarıdır*
Hatalarınız? *Çok çabuk karar verip sinirlenmem ve eli açıklığım*
Mutluluk rüyanız? *Çocuklarının başarılı birer insan ve meşhur olmaları*
Sizin için en büyük felaket ne olabilir? *Eşimi kaybetmek*
Ne olmak isterdiniz? *Büyük bir müzisyen*
Sevdiğiniz renk? *Yeşil*
Sevdiğiniz yazarlar? *Victor Hugo, Kerime Nadir*
Sevdiğiniz şairler? *Ümit Yaşar Oğuzcan*
Yaşayan erkek kahramanlarınız? *Yok*
En nefret ettiğiniz şey? *Yalan ve iftira*
Tarihte en nefret ettiğiniz kişiler? *Adolf Hitler ve Vahdettin*
Hayran olduğunuz askeri başarılar? *Kurtuluş Savaşı*
Hangi doğal yeteneğe sahip olmak isterdiniz? *Çok kuvvetli atletik adale yapısına sahip olmak isterdim*
Nasıl ölmeyi isterdiniz? *Yatağımda, ailemin ve çocuklarımın arasında*
Şu andaki ruh haliniz? *Çok mutlu, başarılı*
Hayat prensibiniz? *İleriye dönük çalışmalarla çevreme faydalı olmak*

insanlar...

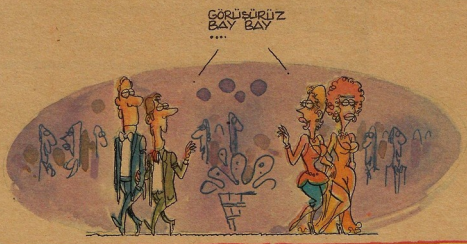

İsmail Gülgeç